

Pornografia vo svetle judikatúry Európskeho súdu pre ľudské práva

Dominik Šoltys *

DOI: <https://doi.org/10.24040/sap.2020.7.2-3.153-197>

Abstrakt:

ŠOLTYS, Dominik: Pornografia vo svetle judikatúry Európskeho súdu pre ľudské práva. Predmetná štúdia sa zaoberá posudzovaním fenoménu pornografie naprieč rozhodovacou činnosťou Európskeho súdu pre ľudské práva. V tejto súvislosti predstavuje najvýznamnejšie rozhodnutia týkajúce sa pornografie vo vzťahu k ľudským právam a základným slobodám. Súčasťou rámca štúdie je posudzovanie individuálnych sťažností osôb prejednávaných pred Európskym súdom pre ľudské práva alebo pred Európskou komisiou pre ľudské práva, ktoré namietajú porušenie svojich práv v dôsledku štátnych zásahov, ktoré buď priamo súvisia s pornografiou alebo zahrňujú vykonávanie praktík príznačných spravidla pre tvrdú pornografiu. V nadväznosti na to sa predmetná štúdia venuje zlučiteľnosti fenoménu pornografie s Dohovorom o ochrane ľudských práv a základných slobôd a predstavuje aktuálny trend jeho posudzovania a možnosti budúceho smerovania.

Kľúčové slová:

Dohovor o ochrane ľudských práv a základných slobôd, Európsky súd pre ľudské práva, Európska komisia pre ľudské práva, erotika, pornografia, sťažnosť, ľudské práva, sloboda prejavu

Pornography in the Light of Decision-making Process of The European Court of Human Rights

Abstract:

ŠOLTYS, Dominik: Pornography in the light of decision-making process of The European Court of Human Rights. The study deals with status of pornography in the decision-making process of the European Court of Human Rights. In this context, it aims at most important decisions concerning pornography as the human rights and fundamental freedoms issue. The framework of the study contains applications submitted before the European Court of Human Rights or before the European Commission of Human Rights regarding the violation of certain articles of the Convention for the Protection of Human Rights and Fundamental Freedoms. Consequently, it deals with the compatibility of pornography with the Convention for the Protection of Human Rights and Fundamental Freedoms and presents the current trend of its assessment and possibilities of future development.

* JUDr. Dominik Šoltys, PhD. Ústav teórie práva Gustava Radbrucha Právnickej fakulty Univerzity Pavla Jozefa Šafárika v Košiciach. Štúdia predstavuje čiastkový výsledok riešenia projektu Vega č. 1/0386/19 – Nové dimenzie metodológie právnej argumentácie – Úloha právnych princípov vo viacúrovňovom právnom systéme.

Key words:

Convention for the Protection of Human Rights and Fundamental Freedoms, European Court of Human Rights, European Commission of Human Rights, Erotica, Pornography, Application, Human Rights, Freedom of Speech

Úvod

Prečo práve pornografia ako jeden z radov objektov vhodných pre výskum právnej vedy? Pornografia je dnes bežnou súčasťou pop-kultúry a ruka v ruke ide s post-moderným vývojom hodnotového smerovania západnej spoločnosti. Z tabuizovaného fenoménu, ktorý zobrazuje skrytú oblasť ľudského života, sa stala integrálna súčasť civilizačného života západnej spoločnosti. Je zbytočné hľadať príčiny vzniku pornografie. Pornografia tu stále bola a zrejme aj bude. Významných medzníkov pre vývoj pornografie v západnej pop-kultúre je niekoľko. Nájdeme medzi nimi prvé vydanie magazínu „Playboy“ v decembri roku 1953 spolu s kalendárom s Marilyn Monroe či prvé vydanie časopisu „Penthouse“ z roku 1969 s ponukou dovtedy najodvážnejšieho obsahu. Nemožno celkom opomenúť ani rok 1972, ktorý priniesol uvedenie filmu „Hlboké hrdlo“ („Deep Throat“) do kín, čím sa zásadne otvorili dvere pornografie do radu mainstreamových filmov. Pornografia si postupne vytvárala svoje miesto v spoločnosti a predstavila sa ako osobitý a najmä životaschopný žáner, ktorý sa dokáže presadiť a udržať.

Nech sa nám to zdá akokoľvek paradoxné, treba pripomenúť, že pornografický boom umocňovali nepornografické a rýdzo technické vynálezy, ktoré sa stali bežnému človeku v krátkom čase dostupné. V roku 1970, spoločnosť SONY predstavila VCR videoprehrávač pre domácnosť. V polovici sedemdesiatych rokov 20. storočia bol dostupným a veľmi obľúbeným v amerických domácnostiach. Bežný človek tak získal prístup k sledovaniu filmov a videí, aké len chcel v pohodlí a súkromí svojho domova. Samozrejme, pre daný formát boli dostupné aj prvé pornovideá, hoci SONY odmietla udeliť pornografickým produkciám povolenie na oficiálne vydávanie videí pre tento formát. Neskoršie použitie VHS formátu výrazne uľahčilo dostupnosť pornografických videokaziet pre bežného konzumenta a zakúpiť si alebo požičať si pornokazetu tak nepredstavovalo žiaden problém. Pokiaľ však hovoríme o novších formátoch tvorby a prehrávaní videí či filmov, netreba zabúdať, že pornoprodukcia ako prvá začala s natáčaním a vydávaním videí a filmov vo vysokom rozlíšení, dnes známom pod skratkou „HD“. Dokonca sa možno stretnúť s tvrdením, že práve toto je pravý dôvod, prečo je HD formát omnoho populárnejším pred Blu-Ray formátom.¹

Avšak v dobe prvých domácich videoprehrávačov len málokto očakával, že pornografia bude predsa len o niečo dostupnejšia a vyhľadávanejšia než kedykoľvek predtým. V tejto súvislosti sa dostávame k ďalšej technologickej inovácii, ktorú pornografia využila vo svoj prospech snád' najviac ako sa dá. V posledných rokoch zaznamenala neskutočný rozvoj vďaka internetu. Prístup k nej je na prvý pohľad jednoduchší a zdanlivo aj diskretnější. O pornografiu nebol nikdy taký záujem ako je teraz. Do dnešných dní je celková hodnota celosvetového pornografického priemys-

1 RUZGYTE, E.: History of Pornography. In: BOLIN, A. - WHELEHAN, P. (Eds.) *The International Encyclopedia of Human Sexuality*. John Wiley & Sons, Inc., 2015.

slu odhadovaná na 97 miliárd dolárov. Ročne vyprodukuje pornografický priemysel 13.000 filmov s príjmami blížiacimi sa k 15 miliónom dolárov. Len pre porovnanie, Hollywood vyprodukuje ročne 600 filmov s príjmom 10 miliónov dolárov.² V roku 2006 bolo zistené, že každé piate vyhľadávanie vo webovom vyhľadávači Google urobené na mobilných zariadeniach sa týkalo pornografie. Navyše webovú stránku s názvom „*Pornhub*“ navštevovalo v roku 2018 denne 92 miliónov ľudí, pričom jej celková návštevnosť nameraná v tomto roku presiahla 33 a pol miliardy návštev.³ O rok neskôr sa vo svojej výročnej správe chváli táto pornostránka tým, že celková návštevnosť presiahla už 42 miliárd a celková denná návštevnosť presiahla v priemere 115 miliónov návštev denne. Zdá sa, že konzumácia pornografie tak zaznamenala v roku 2019 svoj doterajší vrchol. Avšak ako je na tom produkcia pornografie? V nadväznosti na to treba uviesť, že behom roku 2019 bolo uploadnutých na server webovej pornostránky „*Pornhub*“ 6,83 miliónov nových videí. „Aby sme si to vedeli predstaviť, ak by ste dali dokopy obsah týchto videí a začali ich všetky pozerat' v roku 1850, pozerali by ste ich doteraz.“⁴ Pre úplnosť treba dodať, že „*pornhub*“ nie je najnavštevovanejším pornowebom. Podľa štatistiky SimilarWeb bola „*pornhub*“ k 1. decembru 2019 jedenástou najnavštevovanejšou webovou stránkou na svete. Najnavštevovanejšou pornostránkou bol web „*xvideos.com*“. Ten sa umiestnil v poradí na siedmom mieste medzi všetkými webovými stránkami sveta.

Internet je v súčasnosti rozhodujúcim médiom pre rozvoj pornografie. Vďaka internetu záujem o pornografiu rastie. Rozvojom smart technológií rastie dostupnosť pornografie. Za posledné obdobie rastie sledovanie on-line dostupných pornografických videí na mobilných zariadeniach, akými sú smartfóny. To následne tvorí až takmer 80 % zo všetkých možných spôsobov sledovania on-line pornografie. Upadá sledovanie na desktopových počítačoch, zatiaľ čo sledovanie na tabletoch si udržiava stabilný trend.⁵ Toto vypovedá niečo nielen o zariadeniach, na ktorých sa v poslednom období sleduje pornografia, ale najmä o jej dostupnosti. Pornografia sa tak stáva dostupnejšou pre svojich konzumentov než kedykoľvek predtým. Je dostupná takpovediac kdekoľvek a kedykoľvek, samozrejme, za predpokladu, že je na danom mieste zabezpečené dostatočné pokrytie mobilnej dátovej siete.

V súvislosti s internetovou pornografiou nám zostáva už iba povedať, že pornografia vo virtuálnom priestore nie je len cieleným záujmom, častokrát sa s ňou užívatelia internetu stretnú bez úmyslu. Pornografia sa vnucuje prostredníctvom vyskakovacích okien v podobe reklám alebo aj ako nevyžiadaná pošta, ktorá si nájde cestu do e-mailovej schránky užívateľa bez ohľadu na jeho záujem (či skôr nezáujem) o pornografiu.

Áno, pornografia sa nám mohla zdať na začiatku ako malicherný jav vhodný iba posmeškov, pohoršenia, odsúdenia, súkromnej zábavy alebo ako jav, o ktorom

2 BROWN, D.: How Big is the Porn Industry? [online] [cit. 03.02.2020] Dostupné na: https://medium.com/@Strange_bt_True/how-big-is-the-porn-industry-fbc1ac78091b

3 2018 Year in Review. [online] [cit. 03.02.2020] Dostupné na: <https://www.pornhub.com/insights/2018-year-in-review>

4 The 2019 Year in Review. [online] [cit. 03.02.2020] Dostupné na: <https://www.pornhub.com/insights/2019-year-in-review#2019>

5 Pozri bližšie KOPF, D.: Nearly 80% of porn is now watched on mobile. [online] [cit. 03.02.2020] Dostupné na: <https://qz.com/1772071/nearly-80-percent-of-internet-porn-is-now-watched-on-mobile/>

sa iba šepká. Ale nemožno bagatelizovať, aký ohromný rast dosiahla a nakoľko je vyhľadávaná, žiadúca či dokonca obľúbená. Číslo hovorí, že dopyt po nej rastie a tak ponuka uspokojuje dopyt konzumentov. Pornografia je úspešne rastúcim fenoménom postmodernej pop-kultúry a nič nenasvedčuje tomu, že by to malo byť inak.

V tejto súvislosti prichádza na rad otázka, aké sú dôsledky a dopady pornografie. O tejto otázke, ktorá sprevádza pornografiu prinajmenšom od druhej polovice 20. storočia však nebudeme hovoriť. V predloženej štúdii sa pozrieme, aký dopad mala pornografia na ľudské práva tak ako sú vyjadrené v Dohovore o ochrane ľudských práv a základných slobôd (ďalej aj „dohovor“). V nadväznosti na tento náš zámer sa budeme zaoberať rozhodnutiami Európskeho súdu pre ľudské práva (ďalej aj „ESLP“), resp. Európskej komisie pre ľudské práva (ďalej aj „komisia“) pri posudzovaní individuálnych sťažností osôb. Otázky posudzovania prípustnosti pornografie sa tu subsumujú najmä pod právo na rešpektovanie súkromného a rodinného života či slobodu prejavu. Smerodajné sú v tomto kontexte najmä článok 8 a článok 10 Dohovoru o ochrane ľudských práv a základných slobôd. Oba zmienené články vo svojom znení pripúšťajú možné obmedzenia a zásahy zo strany štátov. Treba však dodať, že limity týchto práv a slobôd sú určované **princípom proporcionality**. Inými slovami, štáty sú v zmysle dohovoru oprávnené obmedziť súkromie jednotlivca, ak „*je to v súlade so zákonom a nevyhnutné v demokratickej spoločnosti v záujme národnej bezpečnosti, verejnej bezpečnosti, hospodárskeho blahobytu krajiny, predchádzania nepokojom alebo zločinosti, ochrany zdravia alebo morálky alebo na ochranu práv a slobôd iných*“.⁶ Podobne to platí aj o limitoch slobody prejavu. Tá môže byť obmedzená, ak je to v súlade so zákonom a ak je to „*nevyhnutné v demokratickej spoločnosti v záujme národnej bezpečnosti, územnej celistvosti alebo verejnej bezpečnosti, na predchádzanie nepokojom alebo zločinosti, ochranu zdravia alebo morálky, ochranu povesti alebo práv iných, zabránenia úniku dôverných informácií alebo zachovania autority a nestrannosti súdnej moci*“.⁷ Už z toho vyplýva, že pri posudzovaní oprávnenosti zásahov zo strany štátu budú štrasburské orgány vychádzať zo **zákonnosti obmedzenia**, ktorú stanovuje vnútroštátny právny poriadok, a **nevyhnutnosti pre demokratickú spoločnosť**. V rámci tejto nevyhnutnosti sa skúma – ako si ukážeme na jednotlivých prípadoch – skutočnosť, či takéto obmedzenia **sledovali legitímny účel** a tiež nakoľko **sa opierali o spoločenské potreby**. Dôležité je si všimnúť, nakoľko štrasburské orgány rešpektujú **princíp voľnej úvahy** u vnútroštátnych súdov a orgánov. ESLP na to poukázal vo veci *Handyside proti Spojenému Kráľovstvu* (1976). Práve v bode 48 uviedol, že ochrana práv zakotvených v dohovore je voči ochrane ľudských práv vo vnútroštátnych podmienkach subsidiárna.⁸ Na ratifikujúcich štátoch je v prvom rade, aby zabezpečili práva obsiahnuté v dohovore. Subsidiarita a rešpektovanie voľnej úvahy orgánov ratifikujúcich štátov je v zhode s tvrdením ESLP, podľa ktorého pri vzájomnej rozdielnosti právnych poriadkov a spoločenských podmienok nie je možné vyabstrahovať a následne generalizovať jednotnú európsku morálku, ktorá bude slúžiť ako vzor posudzovania. Rozdielne vnútroštátne právne a spoločenské

6 Odsek 2 článok 8 Dohovoru o ochrane ľudských práv a základných slobôd.

7 Odsek 2 článok 10 Dohovoru o ochrane ľudských práv a základných slobôd.

8 Pozri bod 48 rozhodnutia Európskeho súdu pre ľudské práva vo veci *Handyside proti Spojenému kráľovstvu* (1976, No. 5493/72).

podmienky tak podliehajú zmenám nielen s ohľadom na miesto, ale rovnako aj na čas.

Ako budeme mať možnosť vidieť, niektoré z prípadov budú poukazovať aj na porušenie iných práv, z ktorých možno spomenúť slobodu myslenia, svedomia a náboženského presvedčenia, zákaz diskriminácie, zákaz mučenia či podrobovania neľudskému alebo inak ponižujúcemu zaobchádzaniu a okrajovo sa budeme venovať aj ochrane majetku v zmysle článku 1 Dodatkového protokolu k Dohovoru o ochrane ľudských práv a základných slobôd.

Smerodajným v rozhodovacej činnosti štrasburských orgánov je rozhodnutie ESLP vo veci *Handyside proti Spojenému Kráľovstvu* (1976), teda rozhodnutie, ktorému sa budeme venovať ako prvému. Práve ono stanovilo kritéria ako sa budú v podobných prípadoch posudzovať jednotlivé zásahy zo strany štátov. Ukážeme ako sa v rozhodnutiach vo veci *Müller a ostatní proti Švajčiarsku* (1988) a vo veci *Wingrove proti Spojenému kráľovstvu* (1996) dostal k slovu aj umelecký prvok. Nami uvádzané ako posledné rozhodnutie vo veci *Prjanišnikov proti Rusku* (2019) posúva rozhodovaciu činnosť ESLP do celkom novej roviny, nakoľko sa v ňom stanovuje, že nie je vhodné, ak štát úplne (hoci aj dočasne) zakazuje pornografiu vo vnútroštátnych poriadkoch. Príznačné je aj stanovisko sudcu Pinta De Albuquerque, ktoré apeluje na fakt, že pornografia môže byť nielen zdôvodnením práv tvorcov, distribútorov a konzumentov pornografie, ale rovnako aj zdôvodnením ujmy voči ženám. V tejto súvislosti dáva sudca De Albuquerque do pozornosti najmä znenie a princípy Dohovoru Rady Európy o predchádzaní násilia na ženách a domácomu násiliu a o boji proti nemu. V tejto súvislosti sa niektoré formy pornografie odrážajú ako jav, ktorý zdôvodňuje rodovo podmienené stereotypy, násilie či dokonca tzv. „*kultúru znásilnenia*“ („*rape culture*“). Týmto spôsobom predostrel argument, ktorý rozširuje množinu „*ochrany práv iných*“ na ženy ako také, a takisto stanovisko, ktoré identifikuje isté formy pornografie ako násilné a škodlivé.

Zároveň čitateľovi pripomíname, že predmetná štúdia sa týka výhradne bežnej legálnej pornografie, ktorá je prístupná pre dospelého konzumenta. Účelom predloženej štúdie nie je detská pornografia, o nelegálnosti a škodlivosti ktorej panuje všeobecná zhoda. Zároveň nie každé uvádzané rozhodnutie ESLP sa priamo týka posudzovania pornografie ako takej. Časť predstavovaných prípadov sa zameriava na pornografiu len nepriamo alebo sa týka výhradne sexuálnych praktík (spravidla BDSM), ktoré sú obvykle súčasťou tvrdej (*hard-core*) pornografie. Naším zámerom je preskúmať limity oprávnenosti tvorby, držby a rozširovania pornografie vzhľadom k ochrane morálky spoločnosti a práv iných, v kontexte Dohovoru o ochrane ľudských práv a základných slobôd s apelom na aktuálny a budúci vývoj.

Handyside proti Spojenému Kráľovstvu (1976)

Z pohľadu judikatúry sa zdá, že spory o vymedzenie pojmu pornografie a jej prístupnosti sa vyvíjajú v čase a častokrát závisia od posúdenia jednotlivých prípadov. Európsky súd pre ľudské práva bol viackrát konfrontovaný s problematikou pornografie a jej súladnosti s článkom 10 Dohovoru o ochrane ľudských práv a základných slobôd. Vyjadrené konkrétne, nakoľko sloboda prejavu obsahuje aj právo na vyhľadávanie, držbu, výrobu a šírenie pornografických materiálov a za akých okolností.

V tejto súvislosti je jasné, že pokiaľ ide o prípustnosť pornografie v podmienkach moderných demokraciách je článok 10 zmieneného dohovoru tým kľúčovým. Navyše z rozhodovacej činnosti ESHP vyplýva, že sloboda prejavu je základným pilierom pre demokratickú spoločnosť, ktorú definujú hodnoty pluralizmu, tolerancie a znášanlivosti a vzťahuje sa aj na prejavy myšlienok a informácii, ktoré urážajú, šokujú alebo znepokojujú štát alebo ktorúkoľvek časť obyvateľstva. Na strane druhej, však pripúšťa, že každá formálnosť, podmienenosť, obmedzenie či sankcie vo sfére slobody prejavu musia byť proporčné a sledovať legitímny účel ich uplatnenia.⁹ Dôvodom možných obmedzení je aj ochrana morálky, ktorú presne stanovuje odsek 2 článku 10 dohovoru. V tejto súvislosti ESHP neposkytuje všeobecné odporúčania, ale spolieha sa na posúdenie okolností konkrétneho prípadu ako celku, tzn. na posúdenie, aký prejav bol na národnej úrovni obmedzený a v čom spočívali konkrétne obmedzenia. Až následne môže konštatovať či prípadná ochrana morálky spoločnosti bola relevantná a súladná s odsekom 2 článku 10 dohovoru.

Práve takýto spôsob argumentácie predstavil Európsky súd pre ľudské práva vo veci *Handyside proti Spojenému kráľovstvu* (1974). V tejto veci však nešlo o posúdenie prípustnosti pornografie v pravom slova zmysle. V merite veci spočívalo posúdenie anglického prekladu pôvodne dánskej knihy pre deti s názvom „*Červená knižočka pre školáka*“ („*The Little Red Schoolbook*“) od autorov Sørensa Hansena, Jaspersa Jensena a Wallaceho Roberta. Táto publikácia bola prvýkrát vydaná v Dánsku v roku 1969 a následne bola preložená do viacerých jazykov a publikovaná v rôznych európskych a mimoeurópskych krajinách. Dokonca sa voľne šírila v Rakúsku a Luxembursku. V jej obsahu sa však nenachádzali znázornenia, ktoré by bolo možné hodnotiť ako pornografiu. Dokonca sa jednalo o knihu, ktorej účelom bolo podľa autorov poskytnúť niektoré základné informácie pre školopovinné deti a dospievajúcich, ktoré zvyčajne nemôžu dostať v škole alebo od dospelých tak, aby „získali kontrolu nad vlastnými životmi.“¹⁰ Táto kniha teda nebola len o sexe, ale takisto o témach, akými sú drogy, škola, priatelia, atď. V jej obsahu však bola na tridsiatich dvoch stranách spracovaná a rozobraná problematika sexu, ktorá sa ďalej členila na menšie časti, pojednávajúce o masturbácii, orgazme, súloží, „vlhkých snoch“, antikoncepcii, pettingu, menštruácii, homosexualite, pohlavných chorobách, neželanom tehotenstve, interrupciách, prípadne o osobách, ktoré majú sklony zneužívať deti alebo aj o pornografii.

Pokiaľ ide o pornografiu, tak v tejto knihe bolo napísané: „Pornografia je neškodným pôžitkom, pokiaľ sa neberie vážne, a pokiaľ sa neverí tomu, že takto to funguje aj v skutočnom živote. Každý kto si ju zamieňa za skutočnosť bude veľmi sklamaný. Avšak je celkom možné, že práve z nej môžete načerpať niektoré dobré nápady alebo v nej nájdete niečo zaujímavé, čo ste predtým neskúsili.“¹¹ Anglické súdy však považovali túto vetu za v rozpore s morálkou spoločnosti, ktorú zaručovalo a chránilo zákonodarstvo. Obávali sa, že značný počet detí bude v dôsledku tejto vety vyhľadávať

9 Bod 49 rozhodnutia Európskeho súdu pre ľudské práva vo veci *Handyside proti Spojenému kráľovstvu* (1976, No. 5493/72).

10 HANSEN, S. – JENSEN, J. – ROBERTS, W.: *The Little Red Schoolbook*. New York : Pocket Books, 1971. s. 14.

11 HANSEN, S. – JENSEN, J. – ROBERTS, W.: *The Little Red Schoolbook*, s. 138.

pornografiu a napodobňovať praktiky, ktoré pornografia zachytáva či inak zobrazuje. Britské súdy sa pritom opierali o znenie zákona č. 1959/1964 nazvaného ako „*Obscene Publications Act*“. Účelom tohto zákona je ochrana literatúry a posilnenie práva v oblasti obscénosti a pornografie. V jeho obsahu sa nachádzal tzv. test obscénosti, ktorému sa má podrobovať sporný materiál: „Na účely tohto zákona sa predmet považuje za obscénny, ak jeho účinok alebo (a) účinok ktoréhokoľvek z jeho častí dokopy, má tendenciu postihnúť alebo poškodzovať osoby, ktoré s prihliadnutím na všetky relevantné okolnosti sú schopné čítať, vidieť alebo počuť záležitosti v nich obsiahnuté.“ Britské súdy považovali za pravdepodobné, že by v dôsledku zmienených informácií o sexe a pornografii mohli britské deti spáchať nejaký násilný alebo sexuálny trestný čin za účelom sexuálneho uspokojenia, a to najmä ak sa tieto deti nachádzajú v nestálej alebo sexuálne vypätej fáze svojho života. Ďalej britské súdy považovali za pravdepodobné, že by mohlo byť nejak inak ovplyvnené ich sexuálne správanie, najmä sexuálnym stykom medzi neploletými navzájom, ktorý môže byť v zmysle britského právneho poriadku nezákonný. Podľa názoru britských súdov samotný obsah knihy, s ohľadom na stať o sexuálnych témach, mal tendenciu ochudobniť, poškodzovať a skaziť značné množstvo a významný podiel detí, ktoré si ju prečítajú.

Sťažovateľ Richard Handyside bol vlastníkom vydavateľskej firmy s názvom „*Stage 1*“ a vydavateľom spornej knihy pre deti a mládež. Práve v dôsledku rôznych a najmä aj negatívnych sťažností mu polícia prehľadala priestory vydavateľstva v Londýne. Po niekoľkých prehliadkach priestorov boli zaistené (zvyšné) výtlačky dotknutej knihy. Tie boli zabavené spolu s propagačnými letákmi, plagátmi, reklamnými kartami a korešpondenciou súvisiacou s vydaním a predajom knihy. Okrem toho boli britskými úradmi zlikvidované aj všetky prospekty potrebné pre tlač knihy. Navyše voči Richardovi Handyside bolo začaté trestné stíhanie.

ESLP vo veci rozhodol, že zásah do vydávania a následnej distribúcie knihy je oprávnený a potrebný na ochranu morálky detí a dospelých v demokratickej spoločnosti. Postup štátnych orgánov tak bol primeraný a zdôvodnený. Aj keď ESLP uznal, že kniha obsahovala faktické informácie, ktoré boli vo všeobecnosti správne a častokrát aj užitočné, pasáže o sexuálnych tematikách mohli vo všeobecnosti povzbudzovať maloletých a mladistvých, aby v kritickom štádiu rozvoja seba samého im nekriticky podľahli v úplnosti, čím by ich to podnietilo k činnostiam, ktoré sú vzhľadom na ich vek predčasné a v najhorších prípadoch by hrozilo páchanie trestnej činnosti. Z tohto dôvodu sa tak vyslovil, že „príslušný anglický sudcovia boli oprávnení v rámci svojho uváženia zvážiť v relevantnom čase, že kniha pre školákov mala škodlivé účinky na morálku mnohých detí a dospelých, ktorí si ju prečítali.“¹² Ochrana morálky tu bola zo strany britských orgánov namieste a javila sa ako legitímny účel.

Zároveň toto rozhodnutie v sebe obsahuje niekoľko dôležitých viet pre neskoršie posudzovanie podobných prípadov. Napriek uvedenému však ESLP nekonštatoval nič generálne platné pre európsky priestor. Rozhodnutie tak platí iba pre dané miesto a čas, teda pre britskú spoločnosť v dobe, v ktorej sa v danom momente nachádzala.

12 Pozri bod 52 rozhodnutia Európskeho súdu pre ľudské práva vo veci Handyside proti Spojenému kráľovstvu (1976, No. 5493/72).

Uvedené hľadisko si možno všimnúť v tvrdení: „Dohovor prenecháva na každom členskom štáte, aby zabezpečil práva a slobody, ktoré zakotvuje.“¹³ Zároveň však ESLP dodal: „Vo vnútroštátnom práve jednotlivých zmluvných štátov nie je možné nájsť jednotnú európsku koncepciu morálky.“ V tejto súvislosti tak obmedzenia slobody prejavu vyplývajúce z článku 10 dohovoru majú len subsidiárnu povahu a je na vôli každého štátu, aby si ich upravil v zmysle svojich potrieb a požiadaviek. Slovom ESLP: „Z dôvodu, priameho a nepretržitého styku so živými silami, sú štátne orgány v zásade v lepšej pozícii než medzinárodní sudcovia, aby vyslovili svoje požiadavky a nevyhnutnosť obmedzení alebo sankcií.“¹⁴ Toto je značne pozoruhodné, pretože ESLP sa dištancoval od úlohy deklarovania jednotného morálneho kritéria či morálnych kritérií, ktoré by sa dali aplikovať v európskom priestore naprieč rozdielnymi poriadkami jednotlivých štátov, ktoré sa rozhodli ratifikovať dohovor. Uznal, že vnútroštátne orgány sú v lepšej pozícii pri posudzovaní nevyhnutnosti opatrení či sankcií a určení aké skutočné a konkrétne sociálne potreby vo vnútroštátnom rozmere zdôvodňujú danú nevyhnutnosť obmedzení slobody prejavu. V tejto súvislosti sa tak vo zvýšenej miere rešpektuje miera voľného uváženia pokiaľ ide o zákonodarcu (t.j. akú vnútroštátnu právnu úpravu prijme) a súdnu moc či iné vnútroštátne orgány aplikujúce právo na konkrétne prípady. Miera voľného uváženia nie je absolútna a vo vzťahu ku kontrole zo strany ESLP je budovaná na princípe vzájomnosti. ESLP tak neskúma len zákonnosť a účel obmedzení slobody prejavu zo strany štátov, ale takisto aj ich nevyhnutnosť. Samozrejme táto nevyhnutnosť je v úzkom prepojení k demokratickej stránke spoločnosti, kde sú nosnými princípmi pluralizmus, tolerancia a otvorenosť.¹⁵ V praxi to znamená, že jednotlivé štáty si zvolia vždy prístup, ktorý zodpovedá situácii na ich území. Ak aj iné (európske) štáty povolili distribúciu daného (pornografického) diela, to neznamená, že dané opatrenia musia nevyhnutne platiť aj pre iný štát.

V otázke nevyhnutnosti opatrení zo strany britských orgánov sa ESLP v danej veci takisto zaoberal názorom, podľa ktorého dané opatrenia neboli nevyhnutné, nakoľko v britskej spoločnosti je už aj tak dostatok mladých ľudí vystavených pornografii, ktorá je bežne dostupná a tolerovaná, nakoľko je zhovievavo postihované prezentovanie pornografie v spoločnosti. Tento názor zdieľala istá časť komisie. ESLP však túto skutočnosť nezobral do úvahy, nakoľko ani rozhodnutia britských súdov neobsahovali analógie s podobnými prípadmi v danej oblasti.

X. proti Rakúsku (1974)

Vec *X. proti Rakúsku* (1974), ktorá bola predmetom rozhodovania Európskej komisie pre ľudské práva sa líšila od predchádzajúceho prípadu najmä tým, že predmetom sporu bolo zhabanie skutočne pornografického materiálu, ktorý bol výhradne

13 Bod 48 rozhodnutia Európskeho súdu pre ľudské práva vo veci Handyside proti Spojenému kráľovstvu (1976, No. 5493/72).

14 Bod 48 rozhodnutia Európskeho súdu pre ľudské práva vo veci Handyside proti Spojenému kráľovstvu (1976, No. 5493/72).

15 Pozri bod 49 rozhodnutia Európskeho súdu pre ľudské práva vo veci Handyside proti Spojenému kráľovstvu (1976, No. 5493/72).

určený pre dospelých. Nemecký vydavateľ sa konkrétne sťažoval na zabavenie knihy a prospektov s pornografickým obsahom. Takýto obsah sa snažil poslať adresátovi do Rakúska. Keďže vo svojej veci nebol úspešný ani pred rakúskym najvyšším súdom, svoju sťažnosť adresoval komisii.

Medzi prospektmi sa v zásielke nachádzala kniha s názvom „*The Lascivious Pastor's Wanton Niece*“. Takáto publikácia spĺňala kritéria v zmysle rakúskeho spolukového práva na to, aby bola v zmysle vtedy aktuálneho znenia článku 1 zákona StF : BGBl. Nr. 97/1950 z 31. marca 1950 o boji proti hanebným publikáciám a ochrane mladých ľudí pred morálnymi hrozbami (skrátene sa tento zákon označuje ako „*Pornographiesetz*“, teda zákon o pornografii) označená ako nelegálna. V zmysle tohto zákona a rakúskeho právneho poriadku boli trestným činom dovoz a distribuovanie alebo akékoľvek profitovanie z takto klasifikovaných materiálov. Nakoľko však vydavateľ nebol z Rakúska a ani sa v Rakúsku nenachádzal, súd rozhodol v zmysle platného práva o zhabaní predmetných materiálov, čo v konečnom dôsledku považoval za dostatočnú sankciu.

Sťažovateľ vo svojej sťažnosti pred komisiou poukazoval na skutočnosť, že rakúske súdy nesprávne interpretovali pojem obscénosti („*Unzüchtigkeit*“), a tým pádom prekročili limity obmedzení a sankcií, ktoré je možné vzťahovať na slobodu prejavu. Rovnako poukazoval na premenlivosť morálky, ktorá sa s ohľadom na čas a priestor neustále vyvíja. Samotné zachytenie nahých častí tel – a to slovom či obrazom – je v súčasnej spoločnosti podľa sťažovateľa značne frekventované, a preto všeobecne tolerované alebo aspoň tolerovateľné. Ako vyplýva z rozhodnutia komisie, práve rakúske súdy hodnotili povahu tejto knihy ako nepripustnú a v rozpore s prevládajúcou morálkou v spoločnosti: „[...] [krajinský] súd sa nazdával, že skúmaná kniha zobrazovala a opisovala sexuálne akty spôsobom, ktorý vážne ohrozoval všeobecne akceptovaný pojem mravnosti a morálky. Popisy nebolo možné podľa názoru súdu označiť ako svojou povahou umelecké či vedecké. Pornografický obsah bol podľa názoru súdu primárnym účelom knihy a akýkoľvek príbeh na jeho pomedzí bol len čisto vedľajším. [...] [Najvyšší] [s]úd sa nazdával, že vyobrazenie a popis sexuálnych aktov v tejto knihe ako aj v prospektoch boli určené na vyvolanie sexuálneho vzrušenia a nemali žiadnu literárnu hodnotu. Dej knihy bol podľa názoru súdu len zámienkou k zozbieraní obscénnych scénok.“¹⁶ Sťažovateľ namietal, že otázka posudzovania umeleckého stvárnenia pornografie neprislúcha zákonom a súdom, ale každej osobe individuálne. Navyše poukazoval na príklade Švédska alebo Dánska, kde v tom čase nebola právna regulácia pornografie a v prípade ktorých sa nedá hovoriť o tom, že by v nich nastával všeobecný úpadok morálky v spoločnosti. Navyše podľa neho sú v Rakúsku bežne dostupné filmy s dejom, v ktorých je okrem iného zobrazovaná aj sulož. Podľa sťažovateľa, pornografia v sebe obsahuje množstvo informácií, čím sa stáva zdrojom sprostredkovania, šírenia a získavania informácií. Právo tých, ktorí sa zaujímajú o takýto typ informácií, podľa neho musí byť chránené. Konfiškáciou zaslanej knihy sa tak výrazne zasiahlo do práva a slobôd všetkých ľudí, ktorí majú záujem o prístup k takémuto typu informácií.

Komisia však sťažnosť vydavateľa odmietla, čím sa samotná vec nedostala ani pred ESĽP. Podľa nej sťažovateľ dostatočne neuviedol dostatočné dôkazy, ktoré by

16 Rozhodnutie Európskej komisie pre ľudské práva vo veci X. proti Rakúsku (1974, No. 5777/72).

spochybňovali názory a postup rakúskych súdov. Z uvedeného dôvodu potvrdil obmedzenia slobody prejavu zo strany Rakúska ako odôvodnené. Samotnému spornému, obscénnemu charakteru knihy sa komisia bližšie nevenovala a nepreverovala ho. Možný umelecký a náučný prvok knihy tak nebol sporným momentom danej knihy. Komisia pritom vychádzala z predošlých zistení rakúskych súdov. V tejto súvislosti sa dá tvrdiť, že rešpektovala voľnú úvahu vnútroštátnych orgánov a nepovažovala za potrebné znova preverovať skutkové okolnosti ako aj to či charakter danej knihy bol naozaj obscénný.

Ani v prípade *X. proti Rakúsku (1974)* a ani v prípade *Handyside proti Spojenému kráľovstvu (1976)* nedokázali sťažovatelia presvedčiť komisiu alebo ESLP o narušení princípu proporcionality, ktoré by spochybnilo nevyhnutnosť daných obmedzení potrebných na zachovanie demokratickej spoločnosti a ktoré sú v záujme ochrany morálky, ktorú obsahuje odsek 2 článku 10 Dohovoru o ochrane ľudských práv a základných slobôd. Komisia a ESLP tým zakladali princíp, že zmluvné štáty majú širšie uváženie pri posudzovaní, aký materiál budú hodnotiť ako pornografický a aký budú hodnotiť ako obscénný. Kľúčom sú tu predovšetkým vnútroštátne podmienky, ktoré sa v závislosti od jednotlivých krajín môžu líšiť. V právnych a morálnych otázkach tu prevláda prvok individuálnosti vnútroštátnych podmienok a vzhľadom k porovnávaniu právnych poriadkov či morálnych podmienok jednotlivých krajín na povrch vystupuje relatívnosť. Štrasburské orgány tým dali najavo, že tieto dva prvky budú rešpektovať vo svojom rozhodnutí a nepôjdu cestou absolútneho zjednocovania právnych poriadkov a morálok jednotlivých členských štátov. Tým pádom je posudzovanie pornografického obsahu u jednotlivých krajín vždy individuálne. Rovnaká individuálnosť sa použije aj pri posudzovaní prípustnosti štátom prijatých dostatočných opatrení a sankcií voči výrobe, predaju a šíreniu pornografie.

Spoločnosť X. proti Spojenému kráľovstvu (1983)

V tomto prípade šlo o konfiškáciu viac ako 151.000 výtlačkov pornografických magazínov, v ktorom boli kreslené obrázky znázorňujúce nahé tela a rôzne spôsoby súložu. Všetky tieto magazíny boli nájdené a následne zadržané v sklade vydavateľstva políciou. K zabaveniu a následnému prepadnutiu magazínov došlo v zmysle britského práva, nakoľko bol obsah týchto magazínov hodnotený ako obscénný a ich samotná držba ako aj uvádzanie do obehu by narúčali morálku britskej spoločnosti.¹⁷ Sťažovateľ však namietal, že zhabaním magazínov prekročili súdy svoju jurisdikciu, nakoľko značný počet časopisov bol určený na export do iných krajín. Britské súdy tak podľa sťažovateľa nemôžu rozhodovať o tom, či vôbec môže byť narúšaná morálka spoločnosti iných krajín, a to najmä ak zoberieme do úvahy, že v týchto krajinách môžu byť iné štandardy ako tie, ktoré sú platné v britskej spoločnosti. Takýto exteritoriálny efekt britského právneho poriadku a judikatúry by podľa sťažovateľa bol v rozpore s medzinárodným právom a narúšal by suverenitu iných štátov. Už predtým však britské súdy takúto námietku sťažovateľa nepripustili, nakoľko šlo o výtlačky, ktoré sa fyzicky nachádzali stále na území Spojeného kráľovstva. Tento postup britských

¹⁷ Tento postup britských orgánov vyplýval z s. 3 para. 1 a para. 4 Obscene Publications Act 1959 CHAPTER 66 7 and 8 Eliz 2.

orgánov a rozhodnutia súdov rovnako potvrdila aj komisia ako súladný s článkom 10 Dohovoru o ochrane ľudských práv a základných slobôd. Ale začnime poporiadku...

Komisiu skôr opäť zaujímalo to, či sú tieto opatrenia nevyhnutné pre demokratickú spoločnosť, teda inými slovami skúmala proporčnosť obmedzení slobody prejavu v demokratickej spoločnosti s prihliadnutím na fakt, že tieto publikácie boli určené prevažne na export. Napriek tomu komisia prihliadla aj na to, že v britskom práve bolo vo všeobecnosti zakázané vydávanie obscénneho materiálu za účelom zisku. Práve táto skutočnosť výrazne zasiahla v neprospech vydavateľa, pretože takouto reštrikciou sa neochraňuje len samotná morálka spoločnosti, ale navyše zakazuje sa akýmkoľvek spôsobom profitovať z predaja obscénností. To znamená, že sa zakazuje samotné vykonávanie činnosti pod hrozbou sankcie. V tejto súvislosti pritom nezáleží na tom, či zisky plynú z predaja v domovskom štáte alebo či hlavný zdroj príjmov pochádza z exportu do zahraničia. Slovom, zakazuje sa predaj obscénnych materiálov ako taký. Rovnako komisia nenašla žiadne dôvody v prospech toho, že by poriadok Spojeného kráľovstva v daných otázkach porušoval medzinárodné právo alebo narušal suverenitu iných štátov.

O možnej obscénnosti materiálov neboli pochybnosti, nakoľko komisia sama potvrdila, že šlo o pornografické vyobrazenia, ktoré by bolo možno zaradiť do kategórie tvrdej pornografie. Tento prípad má s vecou *Handyside proti Spojenému Kráľovstvu* (1976) predsa len niečo spoločné. Sťažovateľ namietal porušenie svojho vlastníckeho práva a svojich majetkových práv, ktoré mu zakotvoval článok 1 Dodatkového protokol k Dohovoru o ochrane ľudských práv a základných slobôd. Práve v ňom je zakotvená ochrana vlastníctva a majetku a každému garantuje možnosť pokojne užívať svoj majetok. Komisia však tento argument sťažovateľa vyhodnotila zamietavo. Konfiškáciu chápala ako postup britských štátnych orgánov, ktorým sa malo zamedziť „podpultovej“ cirkulácii dotknutých magazínov v spoločnosti, čím sa britské orgány snažili preventívnym opatrením zabrániť páchaniu ďalšej protiprávnej (trestnej) činnosti. V tejto súvislosti treba podotknúť, že obmedzenie v užívaní vlastníctva a majetku však priamo vyplýva z predmetného dodatkového protokolu. Užívanie majetku musí byť v zhode s verejným záujmom, inak sú štáty oprávnené prijímať zákony, ktoré bližšie definujú, čo sa rozumie užívaním majetku v zhode s verejným záujmom. Komisia sa k tomu vyjadrila slovami: „Ak je odôvodnené za účelom ochrany morálky v Spojenom kráľovstve, aby sa zabránilo osobám na jeho území vydávať obscénne materiály za účelom zisku, vrátane toho druhu aktivít, ktoré slúžia ako základňa pre ich export, potom *a fortiori* platí, že ak takéto opatrenia za týmto účelom nadobúdajú podobu konfiškácie, musia byť takisto považované za súladné s verejným záujmom Spojeného kráľovstva. Platí to tým skôr, že pojem 'verejný záujem' sa neodmysliteľne vzťahuje aj na verejnú morálku a jasne zahŕňa také požiadavky ako je potreba zabrániť exportu pornografie.“¹⁸ V tejto súvislosti štát môže prijať akékoľvek opatrenia týkajúce sa exportu pornografických materiálov z jeho územia bez toho, aby tým bolo narušené medzinárodné právo a suverenita iných štátov alebo aby tým bola narušená sloboda prejavu či ochrana vlastníctva a majetku osôb. Z uvedeného vyplýva najmä požiadavka proporčnosti týchto dvoch práv, ktoré sú limitované verejným záujmom,

18 Rozhodnutie Európskej komisie pre ľudské práva vo veci Spoločnosť X. proti Spojenému kráľovstvu (1983, No. 9615/81)

ktorého priamym účelom je ochrana morálky vo vnútroštátnych rozmeroch. Opäť raz komisia potvrdila fakt, že štáty samé si určujú konkrétnu podobu spoločenskej morálky, ktorá si zaslúži ochranu a v dôsledku ktorej príjmu určité relevantné a účinné opatrenia.

W. a K. proti Švajčiarsku (1991)

K veľmi podobným zisteniam, pokiaľ ide o predaj či požičiavanie pornografických materiálov, dospela komisia v rozhodnutí *W. a K. proti Švajčiarsku (1991)*. Oba sťažovatelia prevádzkovali videopožičovňu. Len časť svojich výpožičných služieb orientovali na pornografiu a príjmy z poskytovania týchto služieb tvorili približne 5% celkového obratu. Švajčiarske úrady im udelili pokutu 5.000 švajčiarskych frankov a uložili vrátenie príjmov z protiprávných činností vo výške 20.000 švajčiarskych frankov pre každého zvlášť. Po odvolaní pred domovskými orgánmi im bola pokuta znížená na 4.000 švajčiarskych frankov. Prevádzkovatelia však poukazovali na skutočnosť, že pornografické filmy, ktoré oni požičiavajú sú bežne dostupné v obchodoch či videopožičovniach v kantóne Zürich a ktokoľvek si ich môže kúpiť alebo požičať. Napriek tomu, potrestanými boli iba oni a švajčiarske úrady postihovali iba prevádzku ich videopožičovne. V tejto súvislosti bol podľa nich narušený princíp rovnakého zaobchádzania zo strany štátu (a to aj pokiaľ ide o stíhanie protiprávných činností) a dôsledné uplatňovanie práva v domovskom štáte. Aj z tohto dôvodu a napriek uloženým sankciám prevádzkovatelia naďalej požičiavali dotknutú pornografiu za čo im bolo znovu nariadené, aby každý z nich vrátil 10.000 švajčiarskych frankov ako príjmy pochádzajúce z nelegálnych činností.

K potrestaniu sťažovateľov došlo na základe článku 204 Švajčiarskeho trestného zákona. Predmetné ustanovenie zakazovalo (okrem iného) držbu obscénnych materiálov za účelom predaja, rozširovania alebo vystavovania na verejnosti. Komisia však nepriala dôvody sťažovateľov, ktoré by naznačovali narušenie princípu rovnakého zaobchádzania, nakoľko nepreukázali ako mohlo dôjsť k porušeniu článku 14 Dohovoru o ochrane ľudských práv a základných slobôd z dôvodu pohlavia, rasy, farby pleti, jazyka, náboženstva, politického alebo iného zmýšľania, národnostného alebo sociálneho pôvodu, príslušnosti k národnostnej menšine, majetku, rodu alebo iného postavenia.

V našich súvislostiach je však podstatnejšie skúmanie proporčnosti prijatého opatrenia zo strany švajčiarskych úradov. V tomto zmysle malo dôjsť k porušeniu slobody prejavu v zmysle č. 10 dohovoru. Zárukou proporčnosti má byť, že prijaté opatrenia štátu musia byť nevyhnutné v demokratickej spoločnosti na ochranu morálky ako legitímneho účelu a ako výraz spoločenskej potreby. Komisia v tomto prípade zobrala do úvahy kritéria z prípadu *Barthold proti Nemecku (1985)*, ktoré bližšie upravujú, čo znamená výraz „nevyhnutné pre demokratickú spoločnosť“. ¹⁹ Komisia tým predostrela kritérium, podľa ktorého môže byť nevyhnutne obmedzená sloboda prejavu, ak tomu zodpovedá naliehavá sociálna potreba a primerane sledovaný legitímny cieľ. Podľa názoru komisie však v danom prípade „nemožno pochybovať o tom, že

19 Pozri bližšie bod 52 a nasl. rozhodnutia Európskeho súdu pre ľudské práva vo veci *Barthold proti Nemecku* kráľovstvu (1985, No. 8734/79).

za normálnych okolností zodpovedá stíhanie sťažovateľa z dôvodu požíciavania alebo predaja dotknutých videozáznamov naliehavej sociálnej potrebe a bolo primerané sledovaniu legitímneho cieľa.²⁰ Z uvedeného možno vyvodiť, že takéto zásahy zo strany štátu považovala komisia za opodstatnené.

Scherer proti Švajčiarsku (1993)

Kritérium naliehavej sociálnej potreby a sledovania legitímneho cieľa pri posudzovaní obmedzení slobody prejavu, nevyhnutných v demokratickej spoločnosti, použila komisia aj v prípade *Scherer proti Švajčiarsku (1993)*. Sťažovateľom bol Bruno Scherer, ktorý prevádzkoval obchod so sexuálnymi pomôckami, literatúrou a filmami pre homosexuálov. Zameranie obchodu však nebolo viditeľné z ulice a bežní okoloidúci tak nemohli poznať jeho účel. O povahe obchodu sa dozvedali jeho návštevníci len z počutia a prevažne na miestach, ktoré vyhľadávali homosexuáli. Povahe samotného obchodu tak bola na pohľad nenápadná najmä na účel, ktorý mal plniť. Súčasťou obchodu bola akási premietacia miestnosť s dvanástimi miestami na sedenie. V nej sa premietali pornografické filmy s homosexuálnou tematikou. Filmy sa obmieňali každý týždeň alebo aspoň každé dva týždne. O premietaniach a ich termínoch sa dozvedala prevažne úzka skupina ľudí a predovšetkým ústne. Navyše, aby sa osoba mohla zúčastniť sledovania pornografického filmu, musela sa okrem zaplatenia vstupného (resp. nákupom v obchode) preukázať aj členskou kartou, ktorú obchod vydával.

Od 21. do 23. novembra 1984 sa premietal film s názvom „*New York City*“, ktorého dej pozostával takmer výhradne zo scénok zobrazujúcich homosexuálnu súlož medzi mužmi. Práve v posledný deň behom premietania filmu urobili švajčiarske úrady v obchode razii. Celkovo sa premietania zúčastnilo deväť ľudí. Behom razie bol zhabaný filmový materiál a zaistených 60 švajčiarskych frankov. Okrem toho bolo voči prevádzkovateľovi obchodu vznesené obvinenie z naplnenia skutkovej podstaty trestného činu podľa článku 204 Švajčiarskeho trestného zákona. Tento článok zakazuje držbu obscénnych materiálov (písané slovo, obrázky a fotografie, film alebo iný materiál) za účelom ich verejného rozširovania alebo iného sprístupňovania verejnosti. Ďalej predmetný článok zvlášť zakazuje sprístupňovanie obscénnych materiálov osobám mladším ako 18 rokov. Najvyšší federálny súd Švajčiarska chápal pod označením verejnosť bližšie neurčenú skupinu osôb, ktorá nepodlieha kontrole a má prístup k obscénnemu materiálu. Súhlas takýchto osôb bol podľa názoru švajčiarskych súdov irelevantný a nevylučuje protiprávnosť činu, ktorého sa mal sťažovateľ dopustiť. Navyše potvrdil, že účelom článku 204 švajčiarskeho trestného zákona je ochrana verejnej mravnosti a morálky. V tejto súvislosti sa vyjadril, že žiaden obscénny materiál sa nesmie verejne distribuovať ani sprístupňovať.

Vo svojej sťažnosti sa Scherer sťažoval, že začatím trestného stíhania a následným odsúdením za spáchanie trestného činu podľa článku 204 Švajčiarskeho trestného zákona došlo k porušeniu rešpektovania súkromného života a slobody prejavu v zmysle článku 8 a 10 Dohovoru o ochrane ľudských práv a základných slobôd.

20 Rozhodnutie Európskej komisie pre ľudské práva vo veci W. a K. proti Švajčiarsku (1991, No. 16564/90).

Navyše poukazoval na to, že film v skutočnosti videli len dospelé osoby, ktoré mali o to záujem a maloletí k nemu prístup nemali. Verejná morálka teda nemohla byť v zmysle argumentácie sťažovateľa nijako ohrozená, nakoľko premietanie bolo známe len úzkej skupine ľudí s rovnakým alebo podobným okruhom záujmov.

Aj keď sa prípad nedostal pred ESLP, pretože medzičasom Bruno Scherer zomrel a rovnako došlo k podstatným zmenám vo švajčiarskom právnom poriadku a v judikatúre, pokiaľ ide o veci týkajúce sa držby, rozširovania a sprístupňovania obscénosti, resp. pornografických materiálov, komisia zrejme zohľadnila spôsob, akým bol regulovaný prístup osôb z verejnosti k premietanému filmu. Exkluzivita a metodika prípustnosti divákov k premietanému obsahu, spolu s nenápadným vonkajším vzhľadom obchodu zrejme mali svoj význam pre posudzovanie prípadov komisiou, keďže komisia vo svojom rozhodnutí pripustila preskúmanie sťažnosti pred ESLP.

Müller a ostatní proti Švajčiarsku (1988)

Tento judikát je zvlášť dôležitý, pretože sa týka umeleckej stránky pornografie. Európsky súd pre ľudské práva sa zaoberal sťažnosťou, ktorá sa týkala konfiškácie troch vystavených umeleckých diel a následnej obžaloby 10 umelcov, ktorí sa podujímali v roku 1981 na organizovaní výstavy FRI-ART vo Fribourgu vo Švajčiarsku. Tieto obrazy boli podľa švajčiarskych súdov obscénne a naplňal znaky trestného činu v zmysle článku 204 Švajčiarskeho trestného zákona, pričom zároveň mali naplňovať znaky skutkovej podstaty podľa článku 261 Švajčiarskeho trestného zákona, keďže mohli urážať náboženské presvedčenie kresťanov.²¹ Každému z nich súd uložil sankciu 300 švajčiarskych frankov, pričom dotknuté obrazy boli skonfiškované a mali byť bezpečne uschované v Múzeu umenia a dejín vo Fribourgu. K čomu teda došlo?

Na zmienenej výstave, ktorá bola otvorená pre verejnosť a vstup bol bez poplatku, vystavil maliar a umelec Josef Felix Müller sériu troch veľkých obrazov pod súborným označením „*Tri noci, tri obrazy*“ („*Drei Nächte, drei Bilder*“). Vyobrazenia maľby spočívali v zachytení sodomie, zoofilie, homosexuálneho pohlavného styku, orálneho pohlavného styku, vzrušených penisov, pettingu či masturbácie. *In concreto*, jedná z malieb zobrazovala erekciu ôsmych penisov, nahé mužské telá, osobu, ktorá sa zapája do viacerých rôznych druhov homosexuálnych praktík a popritom vykonáva súlož s viacerými zvieratami súčasne. Celý koncept obrazu tak na prvý pohľad zobrazoval vzájomnú sexuálnu previazanosť medzi osobami a zvieratami, ktoré sa dokopy podujímali na akejsi kombinácii homosexuálnych a zoofilných orgií. Navyše pri príležitosti výstavy boli vytlačené propagačné materiály, ktoré obsahovali fotografie vystavovaných obrazov. Ako každé podobné propagačné materiály aj tieto boli šírené verejne.

Švajčiarske orgány pritom uvádzali, že verejnosť reagovala na dotknuté obrazy pohoršene. Napríklad, maloletá dcéra jedného z návštevníkov sa začala správať agresívne po ich vzhliadnutí a jeden z návštevníkov ešte pred oficiálnym otvorením výstavy mal dokonca svojpomocne zvesiť obrazy zo steny, šliapať po nich a pokrčiť ich. Sporným

21 Jedna z vyobrazených postáv niektorým ľuďom pripomínala telo Krista, ktoré bolo práve zvesené z kríža. Pre úplnosť treba dodať, že obvinenie zo spáchania druhého trestného činu nebolo preukázané, nakoľko na obrazoch neboli žiadne náboženské, resp. kresťanské symboly.

môže byť nakoľko je možné jednoznačne niečo klasifikovať ako obscénne. Švajčiarske súdy síce priznali, že tento pojem nie je pre účely Švajčiarskeho trestného zákona jednoznačne vymedzený, avšak pri posudzovaní sporných materiálov sa musia súdy spoliehať na výklad, ktorý berie do úvahy zmysel a účel daného ustanovenia, ostatné právne predpisy a právny poriadok ako celok. V tejto súvislosti sa vo svojom rozhodnutí súd vyjadril nasledovne: „V tomto prípade, hoci tri diela pána Müllera nespôsobujú sexuálne vzrušenie u osôb s bežnou citlivosťou, sú prinajmenšom odpudivé. Celkový dojem z nich vzbudzuje nemorálnosť a dokonca zvrátenosť. Zobrazenia sodomie, orálneho sex, zoofílie, homosexuality a stoporeného penisu pôsobia na väčšinu populácie urážlivo. Slovom, na prvý pohľad boli z obrazu zrejme iba neprirodzené a odpudivé sexuálne praktiky. Aj keď je potrebné zohľadniť zmeny v spoločenskej klíme, hoci aj k horšiemu, to čo tu teraz existuje by bolo týmto úplne prevrátené. Bližšie komentovať konfiškáciu diel je zbytočné, ich vulgárnosť je zrejma bez potreby ďalšieho rozpracovania.“ Zaujímavé je aj vyjadrenie súdu k možnému umelecky stvárnenému motívu, ktorý je zobrazovaný cez nahé telá a sexuálne praktiky a v skutočnosti môže mať hlbší význam, než to čo je zrejme na prvý pohľad: „Od osoby, ktorá je bežne citlivá, nemožno očakávať, že zakaždým sa bude snažiť preniknúť cez to, čo je aktuálne zobrazené a bude si vytvárať akoby druhý úsudok [o zmysle diela] bez ohľadu na to čo aktuálne vidí. Aby tomu bolo inak, musela by byť behom výstav sprevádzaná skupinou sexuológov, psychológov, teoretikov umenia alebo etnológov s tým, že jej vysvetlia, že to čo videla v skutočnosti je len tým čo si nesprávne myslí, že videla.“²²

Kantonálny súd neuznal umenie ako zásadný dôvod, ktorý by mal mať nejaké výnimky z článku 204 Švajčiarskeho trestného zákona: „[...] dané zákonné ustanovenie ako celok bolo vytvorené, aby chránilo spoločenskú morálku, a to platí aj pre oblasť výtvarného umenia.“²³ Vo všeobecnosti však švajčiarske súdy odmietali prípustnosť znaleckých analýz v konaní, ktoré by mohli odhaliť pravú podstatu týchto obrazov. Zaujímala ich predovšetkým skutočnosť, aký dopad môžu mať zmienené vyobrazenia na priemerného človeka. Z tohto dôvodu sa pri posudzovaní obrazu uprednostňuje spoločenská morálka a jej ochrana pred závermi znalcov umenia.

Sťažovatelia sa domáhali svojou sťažnosťou zrušenia uložených sankcií a konfiškácie troch obrazov z dôvodu, že opatrenia švajčiarskych orgánov neúmerne zasiahli do slobody prejavu deklarovanej v článku 10 Dohovoru o ochrane ľudských práv a základných slobôd.

ESLP však rozhodol, že ani trestné stíhanie či uložené opatrenia, vrátane konfiškácie daných obrazov nenarúšali slobodu prejavu v rozpore s dohovorom. Prijaté opatrenia zo strany švajčiarskych orgánov boli v zhode s domovským právom a navyše primeraným spôsobom sledovali svoj legitímny účel, ktorým bola v zmysle odseku 2 článku 10 dohovoru ochrana morálky. Tieto opatrenia a zásahy do slobody prejavu boli zo strany ESLP uznané aj ako nevyhnutné pre demokratickú spoločnosť.

V procese podania sťažnosti však sťažovatelia namietali konfiškáciu zmienených obrazov ako disproportnú. Naopak Švajčiarsko sa bránilo tým, že v zmysle platného

22 Rozhodnutie Švajčiarskeho federálneho súdu. Cit podľa bodu 18 rozhodnutia Európskeho súdu pre ľudské práva vo veci Müller a ostatní proti Švajčiarsku (1988, No. 10737/84).

23 Rozhodnutie Friburského kantonálneho súdu. Cit. podľa bodu § 16 rozhodnutia Európskeho súdu pre ľudské práva vo veci Müller a ostatní proti Švajčiarsku (1988, No. 10737/84).

znenia trestného kódexu mohlo dať obscénne obrazy zničiť, avšak tak neurobilo a vo veci prijalo minimálne, avšak nevyhnutné opatrenia. Samotná komisia uznala, že na základe platného právneho poriadku nemali švajčiarske súdy inú možnosť ako rozhodnúť o konfiškácii obrazov na časovo neobmedzenú dobu. Podobne ako aj v prípade *Handyside proti Spojenému kráľovstvu* aj tu využil ESLP princíp, podľa ktorého sú ratifikujúce štáty oprávnené konfiškovať „veci, ktorých použitie bolo posúdené ako nezákonné a nebezpečné pre všeobecný záujem.“²⁴ Tu by bolo možné na mieste namietat umeleckú stránku stvárnenia sexuálnych praktík. ESLP zohľadnil aj túto skutočnosť. Poukázaním na formuláciu slobody prejavu v článku 19 odseku 2 Medzinárodného paktu o občianskych a politických právach pripomenul, že článok 10 dohovoru takisto v sebe implicitne zahŕňa slobodu umeleckého prejavu. To znamená, ESLP potvrdil, že aj umelecký prejav je možné obmedziť v zmysle odseku 2 článku 10 dohovoru. Dohovor mu negarantuje žiadne osobité postavenie a neprisudzuje mu ani žiadnu osobitú ochranu.²⁵ Hoci sťažovatelia poukazovali na to, že umelecké stvárnenie stojí v samých základoch slobody prejavu a jeho obmedzovanie by bolo zničujúce pre demokratickú spoločnosť, predseda len dal ESLP za pravdu švajčiarskym súdom. V tejto súvislosti prevzal argumentáciu švajčiarskych súdov a uznal, že zobrazenia sexuálnych aktov pohoršovali osoby bežnej sexuality, a z tohto dôvodu bolo možné umelecký prejav obmedziť v záujme ochrany morálky. Samotná konfiškácia malieb bola zákonná, takisto sledovala legitímny účel, nakoľko jej účelom bolo zabrániť opakovanému spáchaniu trestného činu, a zároveň bolo nevyhnutná pre zachovanie demokratickej spoločnosti.

Sťažovatelia navyše upozornili, že konfiškáciou obrazov sa Müllerovi znemožnil prístup k vlastnému dielu, čím sa mu zároveň zabránilo prezentovať originály týchto diel mimo rámca kantónu Fribourg, a teda na miestach (hoci aj v zahraničí), kde by predmetné vyobrazenia neboli považované za obscénne. ESLP konštatoval, že predmetné diela sa vrátili umelcovi až po ôsmich rokoch, avšak Müller mohol v zmysle ustálennej švajčiarskej judikatúry žiadať už skôr, aby mu diela boli vrátené. Európsky súd pre ľudské práva pritom poukázal na názor švajčiarskej judikatúry, ktorá v podobných prípadoch nepovažuje konfiškáciu za absolútnu, ale iba za nevyhnutnú na potrebný a neurčitý čas, teda do času, kým sa opätovne rozhodne o ich prípustnosti. Z vyššie uvedených dôvodov považoval ESLP postup švajčiarskych orgánov za nevyhnutný v demokratickej spoločnosti, proporčný k obmedzeniam slobody prejavu a súladný s požiadavkami zachovania slobody prejavu garantovaných článkom 10 dohovoru. Aj v tomto prípade rešpektoval ESLP mieru voľnej úvahy, ktorá sa dáva ratifikujúcim štátom pri posúdení obmedzení slobody prejavu. Pri obmedzeniach slobody sa opieral o ich dôvodnosť. Zaujímavým sa javí ako prebral východisko švajčiarskych súdov, ktoré uprednostnili vnímanie umeleckých obrazov priemerným človekom s bežnou sexualitou.

Ako si bolo možné všimnúť ESLP sa pridal na stranu švajčiarskych orgánov. Aj napriek tomu, že ESLP sa snažil skúmať predmetné diela, neposkytol týmto svojím rozhodnutím žiadnu metodológiu alebo bližšie kritéria, ktoré by oddeľovali prípustné zobrazo-

24 Bod 45 rozhodnutia Európskeho súdu pre ľudské práva vo veci Müller a ostatní proti Švajčiarsku (1988, No. 10737/84).

25 „Umelci a tí, ktorí prezentujú svoje diela určite nie sú imúnni voči obmedzeniam v súlade s článkom 10 ods. 2.“ Pozri bod 38 rozhodnutia Európskeho súdu pre ľudské práva vo veci Müller a ostatní proti Švajčiarsku (1988, No. 10737/84).

vania sexuality od tých nepripustných. Naopak, do veľkej miery sa spoliehal na názory vnútroštátnych súdov, ktoré následne rešpektoval. Treba pripomenúť, že tento postup ESLP vo veci bol v súlade s judikatúrou a vychádzal z kritérií, ktoré boli nastavené vďaka rozhodnutiu vo veci *Handyside proti Spojenému Kráľovstvu* (1976). Podstatou je tu aj umelecký prvok pri zobrazovaní sexuálnych praktík. Iba ten sám o sebe však podľa predstavaného rozhodnutia vo veci *Müller a ostatní proti Švajčiarsku* (1988) nemá zvlášť ne postavenie či dokonca imunitu voči možným obmedzeniam zo strany štátov. Navyše ukrytý a hlbší zmysel umeleckých diel nemusí byť v tomto ohľade rozhodujúcim a záväzným pre posudzovanie prípadu vnútroštátnymi orgánmi či ESLP. Ak sa vnútroštátne súdy rozhodnú pri posudzovaní prípadu uprednostniť vnímanie umeleckého diela priemerným človekom, môže to byť plne zlučiteľné s princípom voľnej úvahy.

Wingrove proti Spojenému kráľovstvu (1996)

S posudzovaním umeleckej stránky erotiky a pornografie sa v judikatúre ESLP môžeme stretnúť aj v prípade *Wingrove proti Spojenému kráľovstvu* (1996). V tomto rozhodnutí prevážil takisto rešpekt ESLP voči voľnej úvahe vnútroštátnych súdov. Sťažovateľom bol Nigel Wingrove, ktorý napísal scenár a režíroval krátky film s názvom „*Visions of Ecstasy*“. V tomto prípade nešlo o ochranu spoločenskej morálky, ale skôr o ochranu práv iných, teda o ochranu práv skupiny kresťansky veriacej a cítiacej časti spoločnosti.

Nigel Wingore natočil film o karmelitánskej mniške zo 16. storočia. Samotný film zobrazuje sexuálny akt medzi svätou Teréziou z Ávily, inou ženou (*Psyché* sv. Terézie) a ukrižovaným Kristom. Jednalo sa o krátky, osemnásťminútový experimentálny film, ktorého hlavným účelom bolo zotrieť hranicu medzi sexuálnym vyvrcholením a náboženskou extázou. V tejto súvislosti mal predmetný film pohnúť diváka k vytvoreniu si vlastného výkladu zachyteného javu. Treba však dodať, že rýdzo pornografický charakter diela môže byť sporný. Napriek tomu bol tomuto filmu odoprený certifikát udeľovaný Britským výborom pre klasifikáciu filmov, pretože nespĺňal požiadavky kladené zákonom s názvom „*Video Recordings Act*“ z roku 1984. Navyše tento film je v histórii britského filmu jediným filmom, ktorému bol odoprený dotknutý certifikát zo strany predmetného výboru.²⁶

Možno si klásť otázku, aký bol účel získania predmetného certifikátu. Jeho získanie bolo z pohľadu sťažovateľa dôležité pre účely zverejnenia filmu. Inak by zverejnením či iným šírením predmetného filmu bez certifikátu došlo k porušeniu britského právneho poriadku. Dôvodom odopretia bolo, že daný film naplňoval skutkovú podstatu trestného činu blasfémie alebo rúhania a predmetný výbor klasifikoval jeho dej a obsah ako výhradne erotický. Práve náboženský kontext filmu, ktorý sa odohráva na pozadí erotického znázornenia sexuálnych praktík mohol urážať určité nábožensky založené skupiny spoločnosti.

Samotný film je postavený na striedavých scénkach, ktoré zobrazujú milostné akty medzi zviazanou sv. Teréziou a *Psyché* sv. Terézie a tými, ktoré zobrazujú mi-

26 Pre úplnosť treba dodať, že dnes je tento film verejne prístupný pre divákov od 18 rokov. V roku 2012 mu Britský výbor pre klasifikáciu filmov udelil potrebný certifikát. Navyše v Spojenom kráľovstve došlo k zrušeniu zákonov trestajúcich prejavy blasfémie v roku 2008.

lostné akty medzi sv. Teréziou a ukrižovaným telom Krista. Žiadna zo scénok však nezobrazuje sexuálne vniknutie medzi jednotlivými postavami filmu. Film sa obmedzuje len na zobrazovanie nahých častí tiel a milostných prejavov medzi troma aktérmi, ktoré spočívajú v bozkávaní a hladení. Jedna pasáž filmu zachytáva predstaviteľku sv. Terézie ako sedí obkročmo na ukrižovanom Kristovi a pomalými pohybmi bedrami naznačuje sexuálnu stimuláciu.

Britský výbor pre klasifikáciu filmov tvrdil, že film ako taký dostatočne nevyvetľuje svoju pointu. Diváka stavia do pozície voyeura, tzn. osoby, ktorá prostredníctvom obrazu či zvuku sprostredkovane zažíva sexuálnu skúsenosť. Navyše podľa výboru bol film menej zameraný na erotické pocity postáv a apeloval na diváka, čo ho podľa názoru výboru približovalo k pornografii. Slovom, film pôsobil akoby jeho účelom bolo vyvolať u diváka sexuálne uspokojenie.

ESLP však rozhodol, že tu zo strany Spojeného kráľovstva nedošlo k neoprávnenému zásahu do slobody prejavu. Podobne ako vo všetkých takýchto prípadoch aj tu bolo opatrenie, ktoré obmedzovalo slobodu prejavu preverované v troch oblastiach. Skúmala sa zákonnosť obmedzenia, dosahovanie legitímneho cieľa a nevyhnutnosť obmedzenia v podmienkach demokratickej spoločnosti. Hoci sťažovateľ poukazoval na skutočnosť, že právna definícia blasfémie neexistuje a jej výklad tak môže byť neurčitý až ľubovoľný, čo znižuje predvídateľnosť toho, aké konkrétne konanie môže byť v konečných dôsledkoch považované za protiprávne, ESLP tento argument neuznal. Vnútroštátnym súdom priznal značnú voľnosť a flexibilitu pri výklade podobných právne významných pojmov. Navyše sa ESLP vo veci vyjadril slovami: „Súd po vzhliadnutí filmu vyjadril presvedčenie, že sťažovateľ mohol na základe vhodnej právnej rady opodstatnene predpokladať, že svojím filmom, konkrétne scénami, v ktorých figuruje Ježiš na kríži, môže naplniť skutkovú podstatu trestného činu blasfémie.“²⁷ Týmto sa ESLP vyjadril k možnej zákonnosti prijatého opatrenia voči slobode prejavu sťažovateľa. Formuloval svoj záver, v ktorom konštatuje, že tu zákonný dôvod na obmedzenie slobody prejavu bol.

Pri skúmaní legitímnosti opatrenia zo strany Spojeného kráľovstva konštatoval ESLP oprávnenosť zásahov, keďže obmedzenia filmu mali zaručiť ochranu práv iných, garantovanú zákonnou úpravou Spojeného kráľovstva. Ochranou iných sa má namysli ochrana nábožensky presvedčených a veriacich občanov. Túto otázku však zároveň prepojil s nevyhnutnosťou obmedzenia v demokratickej spoločnosti. V tejto súvislosti súd vychádzal z vysokého stupňa zneuctenia náboženských symbolov a uprednostnil princíp voľnej úvahy vnútroštátnych súdov. Navyše podľa súdu v povahe takýchto filmov je, že keď sa už raz dostanú na trh, môžu byť prakticky predmetom kopírovania, pôžičiek, nájmu, predaja a premietania v rôznych domácnostiach, čím by poľahky unikli akýmkoľvek formám kontroly zo strany príslušných orgánov a o to viac to platí, pokiaľ by publikovaním daného filmu nastalo spáchanie trestného činu.

V závere treba doplniť, že aj keď ESLP nevnímal legislatívnu úpravu blasfémie Spojeného kráľovstva za najšťastnejšiu, predsa len dal prednosť vnútroštátnym kritériám a odmietal sa abstraktne vyjadrovať k vnútroštátnej právnej úprave či kriticky hodnotiť jej podobu a účel.

27 Bod 45 rozhodnutia Európskeho súdu pre ľudské práva vo veci Wingrove proti Spojenému kráľovstvu (1996, No. 17419/90).

Hoare proti Spojenému kráľovstvu (1997)

Sťažovateľ Robert Hoare bol predajcom videokaziet, ktoré inzeroval v novinách a rôznych časopisoch vydávaných v Spojenom kráľovstve. Tieto videokazety s pornografickou tematikou následne poštou zasielal svojim zákazníkom. Pred samotným zaslaním videokaziet však potenciálnym zákazníkom odoslal brožúru, ktorá obsahovala zoznam ponúkaných pornografických videí či filmov s krátkym popisom o ich obsahu. Sťažovateľ pred vnútroštátnymi orgánmi ako aj pred komisiou pripúšťal, že dotknuté videokazety by mohli byť právne kvalifikované ako pornografické alebo dokonca obscénne, avšak zasielal, a teda distribuoval či zverejňoval ich len v obmedzenej miere. Inými slovami, predal ich len tomu, kto o to sám požiadal, hneď ako bol brožúrkou upozornený na charakter a obsah predmetných videí a filmov. Týmto spôsobom vytvoril, akýsi mechanizmus, ktorý podľa sťažovateľa zamedzoval tomu, aby sa zmienené materiály nedostali k nepovolaným osobám. Zaujímavý je v tejto súvislosti aj spôsob, akým si opatril svoje „podnikanie“ Robert Hoare, ktorému pomáhala s distribúciou jeho rodina. Jeden z jeho rukou písaných listov zákazníkovi, v ktorom sa ospravedľňuje za meškanie zásielky, dosvedčuje, že si bol plne vedomý, že takéto aktivity sú v Spojenom kráľovstve protiprávne: „Ospravedľňujem sa za meškanie, ale pretože tieto videa môžu byť považované za nelegálne, je niekedy nevyhnutné zvýšiť opatrnosť a prijať osobitné bezpečnostné opatrenia za účelom minimalizovania možných odhalení. To občas vedie k tomu, že sa objednávka o niekoľko dní omešká.“²⁸

Hoare a jeho rodina tak podnikali rad bezpečnostných opatrení počnúc uvádzaním inej odosiacej adresy než bolo skutočné sídlo spoločnosti a končiac metódami, ktorých účelom bolo sťažiť uplatnenie kriminalistických metód potrebných pre účely odhalenia predmetnej trestnej činnosti. Paradoxné je aj samotné odhalenie aktivít Hoareovej rodiny. Jeho najstaršia dcéra vhadzovala niekoľko zásielok pre zákazníkov do poštovej schránky. Spôsob, akým to robila bol zrejme osobitý, keďže si ju pri tom všimol jeden z ich susedov. Ten zavolať políciu v domnení, že do poštovej schránky práve ktosi vhodil bombu. Privolaná polícia bombu síce nenašla, ale odhalila a následne zaistila pornografický materiál. Po následnom odhalení Roberta Hoarea a jeho rodinných príslušníkov, nasledovala domová prehliadka, behom ktorej štátne orgány zaistili množstvo podozrivých predmetov vrátane kaziet s tematikou tvrdej pornografie, skupinového sexu, BDSM, pissingu, koprofágie, atď.

Robert Hoare pred britskými orgánmi síce priznal, že dané videa s pornografickým obsahom môžu byť nezákonné, avšak bránil sa tým, že pochybuje o možnostiach, aby dotknutá pornografia mohla negatívne a škodlivo pôsobiť na iné osoby. Hoare bol odsúdený na 30 mesiacov trestu odňatia slobody z porušenia časti 2 (1) „*Obscene Publications Act*“ z roku 1959, ktorý vyslovene zakazuje publikovanie a šírenie obscénnych materiálov.

Argumentácia sťažovateľa pred komisiou sa opierala o slobodu prejavu garantovanú článkom 10 Dohovoru o ľudských právach a základných slobodách. Sťažovateľ v nej apeloval na to, že je jeho právom vytvárať materiál, ktorý je určený pre členov spoločnosti s rovnakým alebo podobným presvedčením. Účelom takýchto videí pod-

28 Cit. podľa rozhodnutia Európskej komisie pre ľudské práva vo veci Hoare proti Spojenému kráľovstvu (1997, No. 31211/96).

ľa neho nebolo skaziť morálku iných ľudí, ale naopak poskytnúť im zábavu, čo bol podľa sťažovateľovho názoru pochopiteľný a legitímny účel činnosti, ktorú vykonával. Navyše predbežné zaslanie brožúry potenciálnym zákazníkom malo podľa sťažovateľa zaručiť to, že záujmy potenciálneho zákazníka sa skutočne budú identifikovať s charakterom a obsahom poskytovaných videokaziet. Z tohto dôvodu sťažovateľ tvrdil, že hoci sú videa pornografické či obscénne predsa len sa dostanú k presne limitovanému počtu zákazníkov. Z toho dôvodu nevidel v opatreniach britských orgánov splnenie princípu proporcionality na ochranu morálky, ktorá by bola nevyhnutná pre zachovanie demokratickej spoločnosti.

Európska komisia pre ľudské práva nekonštatoval neprimeraný zásah do slobody prejavu v zmysle článku 10 dohovoru. Komisia argumentoval v tomto prípade tradične. Do úvahy síce zobrala mechanizmus, ktorým sa snažil sťažovateľ argumentovať, avšak za silnejší zobrala argument, podľa ktorého od tohto zákazníka už nemôže byť vykonávaná žiadna ďalšia kontrola v dôsledku čoho hrozí, že pornografický obsah videokaziet sa môže šíriť voľne mimo kontroly štátnych orgánov. Slovom, tento mechanizmus nedáva z pohľadu komisie záruku, že videa sa nemôžu šíriť medzi nepovolnými osobami, ktorým môžu škodiť alebo skaziť ich morálku, zvlášť ak zoberieme do úvahy maloletých.

Teda daný prípad sa líši od prípadu *Scherer proti Švajčiarsku*(1993) a svojimi dôsledkami sa približuje k prípadu *Wingrove proti Spojenému kráľovstvu*. V danom prípade neprichádza do úvahy ani umelecký prvok pornografických videí, ktorý by bol schopný odôvodniť ich opodstatnenosť a ktorý vyplýva z časti 4(2) „*Obscene Publications Act*“ s tým, že by musel byť na prospech všeobecného dobra. Komisia uvažovala aj o tejto možnosti vyplývajúcej z vnútroštátnej legislatívy Spojeného kráľovstva. Avšak sťažovateľ túto možnosť v konaní pred vnútroštátnymi súdmi nevyužil a nepredložil žiadne dôkazy či znalecké posudky, ktoré by odôvodňovali naplnenie zmieneného zákonného dôvodu či skôr výnimky. V tejto súvislosti treba upresniť, že sťažovateľ sa domáhal v konaní pred vnútroštátnymi súdmi, aby bol privolaný znalec, ktorý mal posúdiť problémové videa. Znalec mal posúdiť len možnú morálnu škodlivosť daných videí, pričom jeho účelom nebolo posudzovať ich umeleckú hodnotu a z nej vyplývajúci prospech na všeobecné dobro. Komisia opäť rešpektovala princíp voľnej úvahy vnútroštátnych orgánov ako aj to, že v konkrétnom prípade o obscénnosti videí a možných škodlivých dopadoch rozhodli vnútroštátne orgány. Aj tu sa dal priestor pre účinné uplatnenie voľnej úvahy vnútroštátnych orgánov.

Perrin proti Spojenému kráľovstvu (2005)

V tomto prípade bol sťažovateľom Stephane Laurent Perrin, ktorý bol majoritným akcionárom spoločnosti s názvom „*Metropole News Group*“, ktorej sídlo bolo v Spojených štátoch amerických. Perrin sa narodil a žil v Spojenom kráľovstve a bol obžalovaný zo zverejnenia troch webových stránok, ktorých hlavným obsahom bola extrémne tvrdá pornografia. Tieto stránky boli prevádzkované pod hlavičkou zmienenej spoločnosti sťažovateľa. Jedna z dotknutých stránok bola voľne prístupná, ďalšie dve boli sprístupnené za splnenia podmienok spoplatnenej registrácie. Z obžaloby, ktorá znela na prevádzkovanie spoplatnených stránok bol oslobodený, avšak z prevádzkovania

voľne prístupnej stránky – tá slúžila ako odkaz k ostatným dvom, ku ktorým sa návštevník mohol dostať kliknutím na voľbu „*Predplatenie našich najlepších oplzlých stránok*“ a splnením podmienok platenej registrácie – mu bola uložená sankcia tridsať mesiacov trestu odňatia slobody. Perrin sa sťažoval na ESLP na porušenie svojej slobody prejavu garantovanú článkom 10 dohovoru a z toho vyplývajúce začatie trestného stíhania voči nemu a nakoniec svojou sťažnosťou napádal aj uloženie neproporčného trestu.

Predtým než pristúpime k jednotlivostiam prípadu, začnime rozborom skutkových okolností prípadu. Na stránke prevádzkovej spoločnosťou, ktorej väčšinovým akcionárom bol práve Perrin, boli fotografie a videá ľudí pokrytých výkalmi. Zverejnený materiál tak okrem orálneho sexu zobrazoval aj patologické sexuálne praktiky, akými sú koprofilia a koprofágia. Tieto mali slúžiť ako istá upútavka k už platenému obsahu. Zároveň treba podotknúť, že zmienená stránka bola komukoľvek prístupná, kto sa ju rozhodol navštíviť. Na stránke sa nenachádzala žiadna selekcia návštevníkov, ktorá by vyžadovala, napríklad vyplnenie veku danej osoby. Súdny Spojeného kráľovstva zobrali do úvahy nie len skutočnosť, že takýto obsah je v zmysle vtedy platnej legislatívy považovaný za obscénny²⁹, ale takisto aj spoločenský trend, kedy takmer každý jednotlivec disponuje prístupom k osobnému počítaču s pripojením na internet.

Aj v tomto prípade ESLP konštatoval oprávnené obmedzenie slobody prejavu zo strany Spojeného kráľovstva. Oprel sa najmä o skutkový stav, kedy sťažovateľ nezabránil publikáciou svojej web stránky (napr. overením veku návštevníkov predmetnej web stránky), aby jej obsah a zverejnené fotografie mohli byť široko prístupné. Zároveň súd v tom videl úmysel sťažovateľa, nakoľko sťažovateľ chcel týmto spôsobom prilákať zákazníkov k platenému obsahu. Z tohto dôvodu ESLP vyslovil presvedčenie, že „sťažovateľovo trestné stíhanie je považované za nevyhnutné v demokratickej spoločnosti za účelom ochrany morálky alebo ochrany práv iných.“³⁰ V tejto súvislosti sa k fotografiám na zverejnenej stránke mohol dostať ktokoľvek bez akéhokoľvek vekového obmedzenia. K neproporčnému trestu, a teda k namietanej dĺžke trestu odňatia slobody sa ESLP vyjadril negatívne. Uložený trest považoval za dôvodný, nakoľko – s odvolaním sa na prípady *Cumpănă and Mazăre proti Rumunsku* (2004, No. 33348/96) a *Skalka proti Poľsku* (2003, No. 43425/98) – uložený trest zodpovedal rešpektovaniu verejného záujmu, príťažujúcim okolnostiam, závažnosti trestného činu a prípadnej hrozbe recidívy pri páchaní trestnej činnosti. V neposlednom rade ESLP podotkol, že v rámci ochrany morálky majú vnútroštátne súdy široký priestor pre uplatnenie voľnej úvahy. Iba uloženie finančnej sankcie by podľa ESLP nebolo dostatočné, keďže samotný sťažovateľ vykonával danú činnosť za účelom dosahovania zisku. V konečnom dôsledku by hrozilo, že finančná sankcia by nedokázala zabrániť páchatelovi v páchaní trestnej činnosti najmä v prípadoch, ak tu existuje predpoklad, že výška ziskov plynúcich z trestnej činnosti by bola vyššia ako samotná sankcia. Takisto vnútroštátne súdy pri stanovení dĺžky trestu vychádzali z vážnosti daného trestného činu. Navyše, keďže išlo o prvé odsúdenie sťažovateľa jeho trest sa

29 s. 1 para. 1 (Test of obscenity) Obscene Publications Act 1959 CHAPTER 66 7 and 8 Eliz 2

30 Rozhodnutie Európskeho súdu pre ľudské práva vo veci Perrin proti Spojenému kráľovstvu (2005, No. 5446/03).

mohol po uplynutí určitej doby skrátiť na pätnásť mesiacov. Túto skutočnosť ESLP takisto zobral do úvahy pri posudzovaní proporčnosti uloženej sankcie.

Toomey proti Spojenému kráľovstvu (1999)

Rozhodnutie vo veci *Toomey proti Spojenému kráľovstvu* sa týka pornografie iba nepriamo a sprostredkované. Uvedené platí najmä vtedy, ak zoberieme do úvahy sťažnosť sťažovateľa a praktiky zo strany Spojeného kráľovstva. Navyše táto sťažnosť sa netýka ani slobody prejavu. Jej účelom je namietanie porušenia článku 3 Dohovoru o ľudských právach a základných slobodách, ktorý ustanovuje zákaz mučenia a neľudského alebo ponižujúceho zaobchádzania alebo trestania. Treba dodať, že tu sa ESLP oprel o definíciu zlého zaobchádzania z prípadu *Írsko proti Spojenému kráľovstvu* (1978), kde sa pod týmto pojmom rozumelo zaobchádzanie, ktoré je ponižujúce alebo ak je také, ktoré vzbudzuje v obeti pocity strachu, úzkosti a podradenosti, ktoré sú schopné ponižovať a znevažovať obeť a prelomiť jej fyzický a morálny odpor.

Sťažovateľ Michael John Toomey vo svojej sťažnosti poukázal na vyšetrenie, ktorého účelom bolo zistiť jeho sexuálnu deviáciu a ktoré považoval za ponižujúce či neľudské. Toomey bol už predtým odsúdený na doživotie za ťažké ublíženie na zdraví, ktoré spôsobil dvom ženám. Okolnosti tohto činu (jeho útok bol nevyprovokovaný) ako aj spôsob jeho vykonania bol obzvlášť závažný (svoje obeť trikrát bodol nožom do krku). Motívom tohto činu mala byť pomsta za sexuálny útok voči jeho osobe v čase, keď mal Toomey 18 rokov. Toomey bol odsúdený za tento čin na doživotie, neskôr bol však podmienene prepustený, s probačným dohľadom. Práve jedna zo psychiatrických správ hodnotila jeho násilný čin ako dôsledok jeho desivého detstva, sexuálnych útokov voči nemu, rečovej vady či ako dôsledok nešťastného manželstva v čase spáchania skutku. Navyše Toomey mal transsexuálne sklony, ktoré sa mu nedarilo naplniť a istý čas bol nútený ich potláčať. Práve takáto séria príčin viedla nakoniec k tomu, že sa podľa predmetnej psychologickkej správy dopustil trestného činu. Aj keď psychológ najprv odporučil, aby bol Toomey prepustený na slobodu, pretože už nepredstavoval nebezpečenstvo pre spoločnosť a rovnako sa vyjadřila aj väčšina probačných úradníkov, predsa len po čase konštatovali, že Toomey porušil podmienky podmienenečného prepustenia na slobodu, a preto sa musel vrátiť do väzenia. Podľa zistení orgánov vykonávajúcich probačný dohľad Toomey udržiaval nadmerne časté styky s prostitútkami. Behom vykonanej domovej prehliadky mu boli nájdené predmety, akými boli ďalekohľad, putá, ženské oblečenie, katalóg s dámskym oblečením a fetišistický katalóg.

Toomey po svojom návrate do väzenia podstúpil (niekoľkokrát) vyšetrenie, ktorého súčasťou mal byť penilný polygraf. Treba však dodať, že takýto typ vyšetrenia podstupujú aj páchatelia sexuálnych trestných činov. Avšak toto nebol prípad Michaela Toomeya. Vyšetrenie podstúpil za účelom zaradenia do programu určeného na liečbu páchatel'ov sexuálnych trestných činov (jeho presný názov znel: „*Sex Offender's Treatment Programme*“). Účelom vyšetrenia bolo zaradiť ho do daného programu a nastaviť liečbu, behom ktorej sa identifikujú príčiny, ktoré ho viedli k spáchaniu násilnej trestnej činnosti. Práve tieto príčiny mohli mať sexuálnu povahu, ako vyplýva z vyššie uvedenej psychologickkej správy.

Toomey s týmto vyšetrením súhlasil, respektíve na začiatku bol k jeho vykonaniu zdržanlivý, ale nakoniec s ním súhlasil. Za týmto účelom bol odvedený do malej miestnosti, kde prebiehalo celé vyšetrenie. Sťažovateľovi sa pripojila jedna elektróda na ukazovák ľavej ruky, druhá elektróda na prostredník ľavej ruky a jeden senzorový klip mu bola pripojený na pohlavný úd. Následne sa mu behom vyšetrenia premietali tri kategórie snímok. Prvú kategóriu snímok zahŕňali fotografie nahých obrázkov detí, mladistvých a dospelých oboch pohlaví. Druhú kategóriu tvorili videa znázorňujúce konsenzuálnu súlož, znásilnenie a násilie bez sexuálnych konotácií. Následne do tretej kategórie patrila aj projekcia fotografií zachytávajúcich erotické zobrazenia ženy a muža, nahé telo staršej ženy a spútanej ženy. Práve posledná kategória pozostávala z fotografií, ktoré boli bežne dostupné v pornografických magazínoch a kategoricky spadala do tzv. ľahkej (*soft-core*) pornografie.

Penálny polygraf je v tomto zmysle metóda, ktorá má odhaliť možné trestné správanie páchatel'a a zároveň tak určiť vhodné prevenčné postupy do budúcnosti. Vykonanie vyšetrenia tak podľa britských orgánov dokáže úspešne identifikovať sexuálne preferencie vzhľadom na vek a pohlavie u jednotlivcov. Vyšetrenie dokonca môže viesť k odhaleniu potenciálnej prítomnosti mužských sexuálnych túžob po sexuálnom styku z donútenia či podmieneného násilím. Tento test mal byť v Toomeyho prípade podľa britských orgánov účinnou metódou na posúdenie vhodnosti jeho zaradenia do programov starostlivosti. Zo strany orgánov bolo navyše poukázané na skutočnosť, že Toomey podstúpil vyšetrenie so súhlasom. Toomey takisto nevzniesol žiadne námietky pred, počas a ani po vykonaní predmetného vyšetrenia. Bezprostredne po ňom a ani v blízkom časovom rozpätí sa podľa orgánov nestážoval na to, že by vyšetrením utrpel nejakú psychickú ujmu alebo že by sa cítil byť jeho vykonaním ponížený. Behom samotného vykonania testu bola rešpektovaná Toomeyho integrita a intimita a bol riadne poučený, že test môže prerušiť kedykoľvek, ak sa bude cítiť nepohodlne.

Otázkou na mieste je, prečo britské orgány trvali na vykonaní takéhoto testu. Svoj zámer zdôvodňovali tým, že sa ním mali odhaliť Toomeyho sexuálne preferencie, ktoré by boli relevantné pre posúdenie trestného činu, ktorého sa dopustil. Navyše sa tieto orgány bránili tým, že táto metóda zisťovania je široko uznávaná a vedie k najlepším záverom o mužských sexuálnych preferenciách. Dokonca túto metódu považovali za hodnovernejšiu než akékoľvek psychologické vyšetrenie.

Sťažovateľ namietal, že takéto vyšetrenie bolo krutým, ponížujúcim a neľudským zaobchádzaním, čím porušovalo článok 3 dohovoru. Toomey tvrdil, že ak by daný test nepostúpil, tak by sa mu tým výrazne mohli sťažiť podmienky vo väzení a zmariť vyhliadky na podmienené prepustenie v budúcnosti. Túto skutočnosť mu mali potvrdiť aj ostatní väzni či personál väznice. Do úvahy treba zobrať aj rozhodnutie britského súdu, ktorý mu uložil doživotný trest odňatia slobody. Súd to odôvodnil tým, že Toomey je nebezpečný pre spoločnosť a jeho prepustenie na slobodu neprichádza do úvahy, pokiaľ sa nezistí, že dôvody takéhoto nebezpečenstva už nepominuli. Toomey sa týmto spôsobom snažil argumentovať, že k vyšetreniu bol vlastne donútený. Takisto vo svojej sťažnosti Toomey poukázal na možnú neobjektívnosť či skreslenie výsledkov testu, keďže sám bol väznený 14 rokov a pri tak dlhej dobe bez sexuálneho styku, môžu byť touto skutočnosťou konečné výsledky vyšetrenia ovplyvnené.

ESLP pripustil, že subjektívne sa mohol sťažovateľ počas vyšetrenia cítiť poni-

žujúco, avšak ESLP musel zistiť či takouto praktikou vyšetrujúcou duševné zdravie odsúdeného môže dôjsť k objektívnemu porušeniu článku 3 dohovoru.³¹

ESLP potvrdil, že v danom prípade a za zváženia konkrétnych okolností bolo nevyhnutné, aby sťažovateľ podstúpil predmetné vyšetrenie, ktoré nepovažoval za znevažujúcu praktiku v zmysle článku 3 Dohovoru o ľudských právach a základných slobodách. Vystavenie sa pornografii spolu s inými postupmi behom vyšetrenia tak nebolo uznané ako dôvod pre mučenie alebo podrobovanie neľudskému či ponižujúcemu zaobchádzaniu.

Tento prípad sa týkal zvláštnych okolností, najmä ak zoberieme do úvahy, že išlo o páchatel'a trestného činu a pornografický materiál bol použitý ako súčasť vyšetrenia. Napriek tomu z toho plynie, že vystavenie sa pornografii môže byť dôvodné a v tejto súvislosti môže byť pornografia ako taká – hoci ide o jej extrémne alebo tvrdé formy – prípustná, ak jej použitie smeruje k dosiahnutiu odôvodneného zámeru. V danom prípade bolo týmto zámerom posúdenie dôvodov agresívneho správania páchatel'a a jeho možná nebezpečnosť pre spoločnosť. Navyše pornografický materiál, ktorým sa pôsobilo na sťažovateľ'a mal rozmanité podoby, medzi ktorými boli scény znásilnenia, bondáže (BDSM), či detskej nahoty, čo môže hraničiť s ich odôvodnenou prípustnosťou v bežných spoločenských podmienkach. Avšak ak tu existuje vyšší, spoločenský záujem na ich použití, tak získavajú na svojej opodstatnenosti. Na základe tohto môžeme tvrdiť, že dané rozhodnutie sa týka veľmi parciálnej oblasti a veľmi špecifických podmienok prípustnosti tvrdej pornografie. Na jednej strane, ide o sprístupnenie pornografie zo strany štátu alebo štátom podporovaných či uznaných inštitúcií; na strane druhej, ide v ňom o vystavenie inej osoby násilným a extrémnym formám pornografie. Zároveň si však treba uvedomiť okolnosti, ktoré odôvodňujú tieto skutočnosti. Pornografia sa premietala pacientovi za účelom vyšetrenia a za podmienok, ktoré pripúšťali len obmedzený počet ľudí nevyhnutných pre vyšetrenie. Zhrnutím však možno dodať, že takéto rozhodnutie sa týka špecifickej situácie a nevzťahuje sa na posúdenie prípustnosti pornografie pre dospelého diváka vo všeobecnosti a za bežných podmienok.

Muscio proti Taliansku (2007)

Už predchádzajúci prípad poukazoval na problematiku neželaného vystavenia sa pornografii, ale v špecifických podmienkach. Nasledujúci prípad demonštruje ten istý problém, avšak v podmienkach každodennej reality. Sťažovateľom bol v tomto prípade predseda Združenia katolíckych rodičov Arrigo Muscio. Na svoju e-mailovú adresu dostával pravidelne niekoľko nevyžiadaných správ od neznámej osoby alebo od skupiny neznámych osôb. Tieto e-maily, samozrejme, obsahovali pornografiu. Napriek tomu, že Muscio dal podnet orgánom činným v trestnom konaní, prokuratúra zastavila konanie, nakoľko z jej posúdenia prípadu vysvitlo, že nedošlo k spáchaniu

31 ESLP sa v tomto smere vyjadril: „Súd rozumie tomu, že sťažovateľova účasť na vyšetrení bola pre neho samého ponižujúca, ale rozhodujúcou otázkou pri zvážení všetkých relevantných okolností je, či penálny polygram je možné chápať ako ponižujúce zaobchádzanie v zmysle článku 3 dohovoru.“ Pozri rozhodnutie Európskeho súdu pre ľudské práva vo veci Toomey proti Spojenému kráľovstvu (1999, No. 37231/97).

žiadneho trestného činu. Muscio sa opieral o to, že zaslaním takejto – z jeho strany nevyžiadanej pošty – mohlo dôjsť k naplneniu skutkovej podstaty trestného činu ohovárania podľa § 595, trestného činu zverejnenia a vystavovania obscénností podľa § 528 alebo trestného činu počítačového podvodu podľa § 640 Trestného zákona. Okrem toho sťažovateľ poukazoval, že predmetnými skutkami mohlo dôjsť k porušeniu dotknutých ustanovení zákona o ochrane dôvernosti. Muscio sa totižto domnieval, že mohli byť zneužívané aj jeho osobné údaje, a tým mu mohla byť spôsobená nemajetková, morálna ujma.

Talianske orgány činné v trestnom konaní síce hodnotili obsah e-mailov ako pornografický, ale to nestačilo na to, aby bol ich obsah automaticky hodnotený ako obscénny a mohol tak naplniť skutkovú podstatu trestného činu. Tak ako sme avizovali už predtým, samotné posúdenie skutkových okolností patrí výhradne štátom, resp. vnútroštátnym orgánom, a tento princíp voľnej úvahy rešpektoval ESĽP aj v danom prípade. To znamená, že ESĽP neprináleží skúmanie toho, či dané e-maily mali len pornografický obsah alebo ich obsah naplňal znaky obscénnosti. V ďalšej súvislosti nebolo možné odhaliť ani odosielateľa správ. Talianska prokuratúra nemala za preukázanie ani skutočnosť, že v danom prípade mohlo dôjsť k nezákonnému spracovaniu osobných údajov. Rovnako podľa nej nedošlo k spáchaniu trestného činu ohovárania, nakoľko podľa vyjadrení a zistení prokuratúry chýbala urážka.

Sťažovateľ sa tým dostal do situácie, kedy nemal k dispozícii žiadne právne prostriedky, ktoré by mu umožňovali efektívne nedostávať takúto nevyžiadanú poštu. Navyše prijímanie takejto pošty bolo podľa jeho vyjadrení v rozpore s jeho morálnym presvedčením. Muscio o sebe tvrdil, že dodržiava hodnoty kresťanskej morálky a prijímanie týchto správ bolo v rozpore s jeho náboženskými a morálnymi hodnotami, ktorými sa vo svojom živote riadi. Inými slovami, dalo by sa povedať, že Muscio sa dožadoval účinnej právnej ochrany nebyť rušený pornografiou a žiadal od Talianska, aby mu túto možnosť účinnými opatreniami zabezpečilo. Sťažnosť Arriga Muscia preto poukazovala na porušenie článku 6, článku 8 a článku 9 Dohovoru o ľudských právach a základných slobodách. Uvedeným konaním mu tak bolo zo strany talianskych orgánov odopreté právo na spravodlivé konanie. Ďalej prijímaním nevyžiadaných správ došlo k narušaniu jeho súkromného života a v neposlednom rade bola porušená sloboda myslenia, svedomia a náboženského vyznania sťažovateľa.

Pokiaľ ide o možné porušenie článku 6 dohovoru zo strany Talianska, tak v tomto sa ESĽP odvolal na svoju judikatúru vyplývajúcu z veci *Karakaya proti Turecku* (2007). V tejto súvislosti poukázal na to, že z článku 6 dohovoru nevyplýva právo osoby na začatie trestného stíhania proti inej osobe s cieľom dosiahnuť jej odsúdenie.

V rámci argumentácie v časti o porušení súkromného života, a teda porušení článku 8 dohovoru, sťažovateľ poukazoval na skutočnosť, že osoby, ktoré odosielajú takéto správy často skrývajú svoju identitu. V dôsledku toho štátne orgány nie sú ochotné vypátrať skutočných odosielateľov sporných e-mailov. Sťažovateľ tvrdil, že „je dobre známe, že štátne orgány majú technické prostriedky, ktoré by prispeli k odhaľovaniu zodpovedných.“ Týmto spôsobom sa domáhal dôslednejšieho odhalenia odosielateľov nevyžiadaných správ a v tejto súvislosti aj dôslednejších opatrení na filtrovanie predmetných správ zo strany štátu. ESĽP však takúto argumentáciu neuznal, nakoľko sťažovateľ nepredložil žiadne relevantné zistenia a dôkazy, ktorými by potvrdil

svoje tvrdenia, že štáty disponujú takýmito technickými prostriedkami, ktoré nie sú ochotné alebo schopné efektívne použiť. Taliansko síce samé pripustilo, že nevyžiadanou poštou mohlo dôjsť k narušeniu súkromia jednotlivca, ale štát ako taký za to nenesie zodpovednosť. Takéto častokrát reklamné e-maily sú zasielané súkromnými osobami, a preto zodpovednosť za ich obsah či ich šírenie nemôže byť pripísaná na vrub štátu. Rovnako Taliansko poukázalo na to, že zo znenia článku 8 dohovoru nevyplývajú žiadne pozitívne povinnosti na strane štátu zamedziť takémuto javu. Sťažovateľ zase tvrdil, že štáty musia robiť opatrenia technického charakteru, ktoré dôsledne budú rozlišovať medzi neškodnými reklamnými e-mailmi a e-mailmi, ktoré obsahujú pornografický či obscénny obsah. Inak je tu hrozba, že sa bude narušať morálka spoločnosti a že týmto negatívnym javom budú dotknuté najmä neplnoleté osoby.

ESLP pripomenulo, že súkromný život sa týka fyzickej a morálnej integrity človeka, jeho totožnosti a súkromia. Cieľom záruk poskytovaných článkom 8 dohovoru je rozvoj osobnosti jednotlivca vo vzťahu k jeho blízkym bez vonkajšieho zasahovania zo strany štátu.³² ESLP vo svojom rozhodnutí vo veci ďalej podotkol, že „[v] tomto prípade sa žalobca nesťažuje na čin, ale na nečinnosť zo strany štátu. Netvrdí, že by štát mal byť priamo zodpovedný za sporné e-maily, ale že by mal zasiahnuť, aby identifikoval a potrestal zodpovedných: k týmto negatívnym záväzkom môžu byť pridané pozitívne povinnosti spojené so zaistením účinného súkromia. Môžu tak zahŕňať prijaté opatrenia zamerané na rešpektovanie súkromia, dokonca aj vo vzťahu medzi jednotlivcami navzájom (X a Y proti Holandsku, rozhodnutie z 26. marca 1985, séria A č. 91, s. 11, § 23 a Stjerna proti Fínsku, rozhodnutie z 25. novembra 1994, séria A č. 299-B, s. 61, § 38). Pre účely zistenia, či tu takéto povinnosti existujú, je potrebné zohľadniť spravodlivú rovnováhu medzi všeobecným záujmom a záujmami jednotlivca, pričom štátu sa v každom prípade umožňuje využiť priestor pre voľnú úvahu (rozhodnutie Botta, s. 422, § 33). [...] Za týchto okolností súd nemôže dospieť k záveru, že štát mal vyvinúť ďalšie úsilie na splnenie svojich možných pozitívnych povinností podľa článku 8 dohovoru. V dôsledku toho sťažnosť sťažovateľa nesvedčí v prospech narušenia spravodlivej rovnováhy, ktorá by mala vo veci prevládať medzi dotknutými konkurenčnými záujmami.“³³ ESLP síce uznal, že nevyžiadanou poštou (známou pod všeobecne známym označením „spam“) sa zasahuje do súkromia osôb, pretože samotný internet rozšíril možnosti komunikácie medzi ľuďmi a užívatelia internetu už viac nedisponujú účinnou ochranou súkromia a vystavujú sa často nevyžiadaným správam, obrázkom či informáciám. Na strane druhej, pripomenul, že tieto negatíva môže zmierniť používanie na to určených elektronických spôsobov filtrácie. V nadväznosti na to prijal argumentáciu Talianska, ktorá apelovala na skutočnosť, že štáty a prevádzkovatelia IT služieb priebežne spolupracujú v otázke boja proti spamu. Napriek tomu, však nie je možné za každých okolností prekonať objektívne ťažkosti, ktoré vznikajú pri šírení spamu či odhaľovaní skrytej identity zodpovedných osôb. Sťažovateľovi pripomenul, že ak mu v dôsledku nedostatočnej monitorovacej snahy zo strany štátu vznikla nejaká škoda, mohol sa obrátiť na vnútroštátne súdy, kde

32 Pozri bližšie rozhodnutie Európskeho súdu pre ľudské práva vo veci Botta proti Taliansku (1998, No. 21439/93).

33 Rozhodnutie Európskeho súdu pre ľudské práva vo veci Muscio proti Taliansku (2007, No. 31358/03).

by príslušným spôsobom dokázal ako k narušeniu došlo a akú výšku finančnej náhrady požaduje. Tento krok však sťažovateľ pred podaním svojej sťažnosti neurobil. Na základe predošle uvádzaných dôvodov tak ESLP konštatoval, že vo veci nedošlo k porušeniu povinností a zmluvných záväzkov na strane Talianska, ktorými sa mala docieľiť účinná ochrana súkromného života sťažovateľa.

Keďže sťažovateľ sa vo svojom živote snažil presadzovať kresťanské hodnoty, namietal aj porušenie článku 9 dohovoru. E-maily, ktoré dostal do svojej elektronickej stránky zasahovali do sféry hodnôt, ktorým on veril a vyznával ich. Samotný sťažovateľ pripomenul, že ako predseda Združenia katolíckych rodičov je proti všetkému, čo narušá kresťanskú morálku a čo je v rozpore s hodnotami slušnosti a skromnosti. Tento bod však ESLP zvlášť neskúmal. Odkázal iba na časť svojho rozhodnutia, ktorá sa týkala porušenia článku 8 a ktorá môže byť analogicky uplatnená aj v prípade namietaného porušenia článku 9 dohovoru.

Reiss proti Rakúsku (1995)

Rudolf Reiss prevádzkoval nočný klub, určený pre homosexuálne orientovaných mužov. Daný klub bol prístupný výhradne osobám starším ako 18 rokov. Aby takáto osoba mohla do klubu vstúpiť, musela predtým zazvoniť na zvonček pri dverách a byť preverená. V jeden novembrový večer roku 1991, kedy nebol Reiss v klube prítomný, jeden z jeho zamestnancov premietol na monitoroch pornografický film. Anonymný podnet bol tak podkladom pre následnú policajnú raziu, behom ktorej bolo zaistených niekoľko videokaziet s homosexuálnou pornografiou. V nasledujúcom trestnom konaní sa Reiss bránil, že premietanie takýchto filmov bola len požiadavka samotných zákazníkov, ale v skutočnosti nikdy premietanie pornofilmov v klube neprebehlo. Zaistené videokazety mu mal priniesť do klubu jeho známy, ktorý ich tam nechal s tým, že majú slúžiť výhradne pre Reissovu súkromnú potrebu. Reissove výpovede sa v priebehu trestného konania v podstatných veciach líšili, avšak na tejto skutočnosti trval. Tvrdil, že filmy si chcel pozrieť iba on, a to vo svojom súkromí. Filmy teda podľa jeho tvrdenia nemali byť v žiadnom prípade určené na premietanie pre iné osoby z radu verejnosti. Než k tomu však došlo, jeden z jeho zamestnancov zobral náhodou jednu z videokaziet a vložil ju do videoprehrávača bez toho, aby vedel čo je obsahom tejto videokazety. Zamestnanec dosvedčil, že videokazetu prehrál len z „čistej zvedavosti“ a nebol v tom žiaden iný úmysel. Projekcia filmu tak bola v zmysle svedectvá jedného z jeho zamestnancov náhodná a spočívala v jeho osobnom omyle. Rovnako zamestnanec poprel, že by takúto projekciu schválil Reiss. Okrem toho Reissov známy vo svojej výpovedi potvrdil skutočnosť, že dotknuté videokazety priniesol do klubu, kde ich uschoval pre Reissovu osobnú potrebu.

Rakúske orgány však tejto verzii neverili. Reissa obvinili z porušenia článku 1 zákona StF : BGBl. Nr. 97/1950 z 31. marca 1950 o boji proti hanebným publikáciám a ochrane mladých ľudí pred morálnymi hrozbami. Z tohto porušenia bol uznaný vinným a bola mu uložená sankcia spočívajúca v zaplatení 40 denných sadziieb po 300 rakúskych šilingov a v prípade omeškania 20 dní trestu odňatia slobody. Rakúsky súd trval na tom, že projekcia pornografie v nočnom klube bola za účelom zisku a za týmto účelom boli v bare držané aj zaistené videokazety. Opieral sa pritom aj o skoršiu

Reissovu výpoveď, v ktorej pred vyšetrovateľom potvrdil, že behom novembra 1991 boli bežne premietané filmy v jeho nočnom klube. Údajne si to vyžadovali samotní zákazníci a návštevníci nočného klubu.

V sťažnosti, ktorú Reiss doručil Európskej komisii pre ľudské práva, namietal porušenie článku 6 dohovoru, ktorého sa mala rakúska strana dopustiť trestným stíhaním Reissa. Reiss v tomto smere namietal, že obžaloba nepredvolala žiadneho svedka, ktorého výpoveď by dokazovala, že k projekcii pornografie či iných obscénnych videí v nočnom klube skutočne došlo. Následne namietal, že rozhodnutia rakúskych súdov sa opierajú o nedostatočne zistený skutkový stav. Komisia však porušenie práva na spravodlivé súdne konanie nezistila.

V našich súvislostiach je dôležitejšie odvolanie sa na článok 8 dohovoru, ktorý vyjadruje ochranu súkromia pred neoprávnenými zásahmi zo strany štátu. Komisia sa v tomto smere oprela o judikatúru ESĽP. Vo veci *Niemietz proti Nemecku* (1992) ESĽP rozhodol, že profesijné a podnikateľské aktivity osoby požívajú takisto určitý stupeň ochrany a rešpektovania súkromia v zmysle článku 8 Dohovoru o ochrane ľudských práv a základných slobôd.³⁴ To znamená, všetky priestory, v ktorých sa tieto aktivity vykonávajú, majú status súkromia. Zároveň je však treba brať ohľad na povahu týchto priestorov, činnosti v nich vykonávané a povahu údajného zásahu zo strany štátu. V nadväznosti na to sa komisia pri aplikácii tohto judikátu na posudzovanie Reissovej sťažnosti vyjadrila nasledovne: „Komisia len ťažko môže pripustiť, že projekcia daných videokaziet v priestoroch sťažovateľa v jeho neprítomnosti mohla byť súčasťou jeho súkromného života alebo podnikateľskej činnosti, ktorú od neho nemožno oddeliť. Samotná skutočnosť, že trestný čin bol spáchaný v priestoroch, ktoré by mohli byť určené na účely patriace do súkromnej sféry života sťažovateľa alebo tvoriace jeho domov v zmysle článku 8 dohovoru, ešte nepostačuje na to, aby sa samotným trestným stíhaním zasiahlo do práv chránených článkom 8 dohovoru. V tejto súvislosti sa komisia domnieva, že trestný čin, z ktorého bol sťažovateľ uznaný vinným, konkrétne išlo o verejné premietanie obscénnych videokaziet za účelom zisku, nemal zo svojej podstaty nič spoločné so súkromným životom alebo domovom sťažovateľa.“³⁵ Komisia neuznala tento typ situácie za odôvodnené porušenie rešpektovania práva na súkromie a sťažnosť zamietla.

Pay proti Spojenému kráľovstvu (2008)

V tejto veci rozhodoval ESĽP o sťažnosti Laurencea Paya, ktorý pracoval od roku 1983 ako lankasterský probačný úradník. V rámci jeho práce vykonával dohľad nad páchatelmi sexuálnych trestných činov a poskytoval ďalšie služby obetiam sexuálnych trestných činov. S jeho prácou boli britské súdy a rovnako aj Lankasterský

34 „Rešpektovanie súkromného života musí takisto obsahovať určitý stupeň práva na nadväzovanie a rozvíjanie vzťahov s inými ľudskými bytosťami. V tejto súvislosti sa zdá, že neexistuje žiaden dôvod, prečo by chápanie pojmu „súkromný život“ nemalo zahŕňať profesijnú alebo podnikateľskú činnosť, pretože koniec koncov väčšina ľudí má významnú, ak nie najväčšiu príležitosť rozvíjať vzťahy s vonkajším svetom vďaka nim.“ Pozri bod 29 rozhodnutia Európskeho súdu pre ľudské práva vo veci *Niemietz proti Nemecku* (1992, No. 13710/88).

35 Rozhodnutie Európskej komisie pre ľudské práva vo veci *Reiss proti Rakúsku* (1995, No. 23953/94).

probačný úrad spokojní. V októbri roku 1999 dostal každý z probačných úradníkov dotazník, ktorý sa ich pýtal, či sú členmi niektorej zo slobodomurárskych lóží. Laurence Pay odpovedal záporne, avšak uviedol, že je členom iných zoskupení. Medzi nimi bolo zoskupenie známe pod označením „*The House of Roissy*“, ktoré sa medzitým premenovalo na „*Roissy Workshops Ltd*“. Toto združenie alebo skôr obchodná spoločnosť ponúkala svojim klientom služby spojené s BDSM. Konkrétne, dodala vybavenie či potrebný personál za účelom konania BDSM predstavení a privátnych udalostí. Pay bol dokonca riaditeľom tejto spoločnosti.

V roku 2000 sa po anonymnom podnete, ktorý upozornil na povahu Payových súkromných aktivít, a následnom preverovaní políciou, vecou začal zaoberať aj Lankasterský probačný úrad. Tento úrad mal k dispozícii fotografie, na ktorých bol Pay zachytený v maske s dvoma polonahými ženami alebo aj fotografie ako sa Pay priamo zúčastňuje rôznych sado-masochistických praktík. Okrem iného sa zistilo, že Pay sa v čase osobného voľna priamo zapája a pomáha organizovať vystúpenia v rôznych fetišistických a hedonistických nočných podnikoch. Dodatočne rovnako vysvitlo, že na Payovo meno a adresu bolo registrovaných niekoľko webových stránok ponúkajúcich BDSM služby.

Lankasterský probačný úrad ako Payov zamestnávateľ začal v jeho prípade disciplinárne konanie. V rámci neho dospel k záveru, že Pay nie je vhodnou osobu na výkon probácie nad sexuálnymi delikventmi a že jeho mimopracovné aktivity poškodzujú dobre meno probačných služieb. Následkom takéhoto rozhodnutia bol Laurence Pay prepustený zo zamestnania. Disciplinárna komisia síce uznala, že Pay nespáchal žiaden trestný čin a ani sa svojimi činmi nedopusti iného porušenia práva, avšak trvala na názore, že povaha Payových súkromných aktivít je nezlučiteľná s výkonom funkcie probačného úradníka. Navyše prístup k dotknutým aktivitám bol verejný, keďže Payové fotky ako aj webové stránky boli voľne prístupné. Tento záver umocňovala podľa disciplinárnej komisie skutočnosť, že Pay sa špecializoval na dohľad nad páchatelmi sexuálnych trestných činov a mal pomáhať obetiam trestných činov sexuálnej povahy. Disciplinárna komisia ďalej poukazovala na dôveru verejnosti voči probačnej službe, ktorá predmetným konaním bola negatívne dotknutá a argumentovala rozporom v integrite probačného úradníka, ku ktorému tu podľa jej názoru jednoznačne došlo. Pay síce požiadal o pridelenie inej špecializácie, tzn. aby mohol vykonávať dohľad nad páchatelmi inej trestnej činnosti, avšak tejto jeho žiadosti mu vyhovené nebolo.

Keďže vnútroštátne súdy neuznali Payovú argumentáciu a potvrdili dôvodnosť jeho prepustenia zo zamestnania, podal sťažnosť na ESLP. Dôvodil tým, že predmetná výpoveď sa opierała o dôvody, ktoré sú výhradne súčasťou jeho súkromia. Namietal tak porušenie článku 8 Dohovoru o ochrane ľudských práv a základných slobôd. Pay sa bránil nielen tým, že dotknuté aktivity boli v čase jeho osobného voľna, ale taktiež tým, že ich vykonával len v súkromných nočných kluboch a výhradne pred rovnako zmýšľajúcimi ľuďmi. Tým sa mal zmenšiť okruh ľudí, ktorí mohli o jeho aktivitách vedieť. Navyše behom vystúpení mal mať vždy tvár zahalenú maskou a vystupoval pod pseudonymom. Aj takéto opatrenia mali znemožniť prípadné odhalenie jeho identity a znásobiť jeho súkromie.

Dodatočne treba pre úplnosť povedať, že Pay namietal aj porušenie iných článkov. Za zmienku stojí jeho námietka voči porušeniu článku 10 dohovoru. Mimo uve-

deného sa sťažoval, na porušenie článku 6 dohovoru, keďže podľa neho malo byť zdráhavým konaním vnútroštátnych súdov porušené jeho právo na spravodlivé súdne konanie. Jeho argumentáciu dopĺňalo porušenie zákazu diskriminácie zakotveného článkom 14 dohovoru z dôvodu Payovej sexuálnej orientácie. V tejto súvislosti Pay tvrdil, že tieto aktivity, ktoré vykonával vo svojom súkromí boli dôležitou súčasťou jeho sexuálneho vyjadrenia a sexuálnej orientácie. Verejné predvádzanie tejto činnosti bolo základnou súčasťou, nie iba akýmsi doplnkom k nemu. Tým chcel sťažovateľ naznačiť vzájomnú previazanosť a súvislosť svojej aktivity k jednotlivým ľudským právam a slobodám. Namietal, že výpoveď bola značne disproporčným opatrením zo strany jeho zamestnávateľa.

ESLP uznal, že dôvody výpovede sa opierali výhradne o súkromnú sféru života sťažovateľa, hoci mal o tom aj pochybnosti, nakoľko sám sťažovateľ tvrdil, že vykonávanie BDSM praktík pred verejnosťou je podstatným, nie iba okrajovým prvkom tejto činnosti. ESLP však zobral do úvahy Payovú snahu o anonymizovanie seba samého na fotografiách alebo pri predstaveniach. Z uvedených dôvodov tak ESLP uznal, že napriek verejne vykonávanej činnosti, môže byť ona sama súčasťou súkromného života. Napriek tomu však jeho sťažnosť v tomto bode neuznal. Tak ako vo všetkých podobných prípadoch aj tu vychádzal ESLP z predpokladu, že zásahy do súkromia musia byť v súlade s vnútroštátnym právom, sledovať legitímny účel a navyše musia byť nevyhnutné pre demokratickú spoločnosť. Nevyhnutným pre demokratickú spoločnosť sa rozumie zásah vtedy, ak vyplýva zo spoločenskej potreby a zároveň je proporčným k sledovanému účelu. V tomto smere tak ESLP tradične pripúšťa a rešpektuje princíp voľnej úvahy, ktorý náleží vnútroštátnym orgánom, spravidla súdom. ESLP poukázal na fakt, že sám sťažovateľ uznáva, že výpoveď bola v súlade s právnym poriadkom Spojeného kráľovstva a zároveň sám sťažovateľ pripustil, že sleduje legitímny účel, ktorým je ochrana dôvery verejnosti vo výkon probačných služieb. Na strane druhej, súd zobral do úvahy tvrdenie sťažovateľa, že samotná výpoveď sa pre dosiahnutie, resp. zachovanie daného účelu javí ako disproporčná.

Európsky súd pre ľudské práva tak pri hodnotení tohto prípadu zobral do úvahy povinnosti zamestnanca voči svojmu zamestnávateľovi, ktoré sa viažu na hodnoty lojality, zdržanlivosti a diskretnosti.³⁶ V nadväznosti na to sa vyjadril: „Sťažovateľovou náplňou práce bolo okrem iného, aby úzko pracoval s prepustenými páchateľmi sexuálnych trestných činov tak, aby sa uistil, že dodržiavajú kritéria podmieneného prepustenia na slobodu a že nebudú páchať dané trestné činy. Vzhľadom na to bolo dôležité, aby si uchovával rešpekt zo strany odsúdených, ktorí mu boli zverení na dohľad a takisto, aby vo všeobecnosti zachovával dôveru na strane verejnosti a v konkrétnych súvislostiach aj na strane obetí týchto trestných činov. Sťažovateľ môže mať pravdu, že konsenzuálne vykonávanie roly podľa BDSM [...] je akceptované a pochopiteľné v britskej spoločnosti. Vskutku, „demokratickú spoločnosť“ charakterizujú pluralizmus, tolerancia a otvorenosť [...]. Vzhľadom na citlivú povahu práce sťažovateľa s páchateľmi sexuálnych trestných činov sa súd nedomnieva, že by vnútroštátne orgány prekročili mieru voľného uváženia, ktorá im náležala pri prijatí daného opatrenia, a to pokiaľ ide o rozsah, v akom by mohla

36 Pozri bližšie bod 70 rozhodnutia Európskeho súdu pre ľudské právo vo veci Guja v. Moldavsko (2008, No. 14277/04).

verejnosť vedieť o sexuálnych aktivitách sťažovateľa, čím by sa mohlo narušiť účinné vykonávanie jeho [pracovných] povinností.“³⁷

Z týchto dôvodov tak ESLP odmietol Payovú sťažnosť. To však nie je všetko, pretože uvedené tvrdenia sa týkali len bodu sťažnosti, ktorý namietal porušenie rešpektovania súkromného života sťažovateľa. Avšak z rovnakých dôvodov a na rovnakom základe „nevyhnutnosti pre demokratickú spoločnosť“ odmietol sťažnosť v časti o porušení článku 10, ktorý sa týkal slobody prejavu. Navyše britská strana sa bránila, že sťažovateľovi nijako nebránila vo vykonávaní dotknutých aktivít. Súd rovnako neuznal ani argumentáciu sťažovateľa, že výpoveď súvisela s jeho sexuálnou orientáciou a v dôsledku toho porušovala zákaz diskriminácie zakotvený v článku 14 dohovoru. V tomto smere sa ESLP vyjadril: „Sťažovateľ nebol prepustený z dôvodu svojej sexuálnej orientácie ako takej, ale kvôli obavám, že by sa povedomie o jeho účasti v BDSM nočných kluboch mohlo rozšíriť do radov širokej verejnosti a následne by to bránilo aj účinnému vykonávaniu jeho práce s páchatelmi sexuálnych trestných činov.“³⁸

Tento prípad síce nie je o pornografii, ale zaznamenáva ako ESLP posudzuje praktiky blízke tvrdej pornografii. Rovnako hovorí o faktoch súkromného života jednotlivca, ktoré môžu odôvodnene viesť k výpovedi v určitom druhu zamestnania. Samozrejme, každý takýto prípad musí byť individuálne posúdený. Navyše ESLP v tomto prípade rešpektuje princíp voľnej úvahy na strane vnútroštátnych orgánov spolu s povahou práce, charakter zamestnania a ochranu dobrého mena zamestnávateľa, ktorým môžu isté súkromné aktivity uškodiť.

Libert proti Francúzsku (2018)

Sťažovateľ Eric Libert pracoval pre Národnú francúzsku železničnú spoločnosť, známu pod skratkou „SNCF“. U svojho zamestnávateľa pracoval ako vedúci kontrolného oddelenia, pričom v spoločnosti pracoval od roku 1958. Vo svojom pracovnom počítači si Libert uložil veľké množstvo pornografie. Konkrétne išlo o súbory s fotografiami a videami. Libertov zamestnávateľ bez jeho vedomia prehľadal osobnú zložku s názvom „smiech“ v počítači, kde boli uložené dotknuté súbory. Okrem toho osobná zložka obsahovala falošné certifikáty s logom jeho kontrolného oddelenia. Za porušenie pracovnej disciplíny bol Eric Libert prepustený zo zamestnania.

Francúzske vnútroštátne súdy rozhodli, že Libert bol prepustený oprávnene. Súd podotkli, že zamestnávateľ môže kontrolovať súbory v pracovnom počítači svojich zamestnancov vždy, ak nie sú označené ako súkromné, resp. osobné v zmysle pokynov a inštrukcií zamestnávateľa. Problémom však bolo, že Libert označil každý jeden súbor ako osobný. Napriek tomu francúzske súdy konštatovali, že zamestnávateľ bol oprávnený pristúpiť ku kontrole. Libert konkrétne premenoval zložku „D:/dáta“, ktorá slúžila u daného zamestnávateľa na ukladanie pracovných súborov, na „D:/osobné dáta“. V tejto súvislosti Libert takýmto spôsobom „rezervoval“ celú kapacitu harddisku pra-

37 Rozhodnutie Európskeho súdu pre ľudské právo vo veci Pay proti Spojenému kráľovstvu (2008, No. 32792/05).

38 Rozhodnutie Európskeho súdu pre ľudské právo vo veci Pay proti Spojenému kráľovstvu (2008, No. 32792/05).

covného počítača pre súkromné účely. Počítač bol síce pracovný, ale Libert sa snažil zamedziť tomu, aby mal zamestnávateľ oprávnený prístup k súborom, ktoré sa nachádzali na harddisku. Práve na túto skutočnosť apelovali francúzske súdy. Navyše táto skutočnosť vyvolávala podozrenie, že zamestnanec sa chce účelovo vyhýbať novej kontrole zo strany zamestnávateľa. Rovnako názov súboru „*smiech*“ neevokoval, že by malo ísť o súbory osobnej povahy.

Libert sa sťažoval, že prehľadanie jeho pracovného počítača bez jeho osobnej prítomnosti bolo narušením rešpektovania súkromného života v zmysle článku 8 Dohovoru o ochrane ľudských práv a základných slobôd. Tvrdil, že zamestnávateľ kontroloval súbory osobnej povahy, pričom kontrolu vykonával bez jeho prítomnosti. ESĽP na jednej strane podotkol, že v zákone musia byť dostatočne jasné ustanovenia, ktoré zamedzia tomu, aby sa súkromie zamestnanca mohlo narušovať svojvoľne. Poukázal na predmetný zákon, ktorý bol v týchto otázkach len veľmi všeobecný. Na strane druhej, sám Európsky súd pre ľudské práva podotkol, že dovtedajšia judikatúra francúzskych súdov bola v týchto otázkach už precíznejšia a prepracovanejšia. *In concreto*, umožňovala kontrolovať osobné súbory v pracovnom počítači zamestnanca len v jeho prítomnosti alebo aspoň ak bol dotknutý zamestnanec dopredu riadne informovaný o chystanej kontrole. Výnimku mohli tvoriť len osobitné prípady. Táto okolnosť však nebola zo strany zamestnávateľa dodržaná, nakoľko Libert nebol pri kontrole svojho pracovného počítača prítomný a takisto sa nedopustil žiadneho trestného činu či inak závažného konania, ktoré by spadalo pod výnimku. ESĽP v danom prípade rovnako konštatoval, že francúzska judikatúra sa už vysporiadala s otázkou, akým spôsobom musia byť v pracovnom počítači zreteľne odlíšené osobné súbory zamestnanca od tých pracovných: „V prípade všetkých súborov vytvorených zamestnancom sa predpokladá, že pokiaľ nie sú vyslovene označené ako osobné, pôjde o súbory pracovného charakteru.“³⁹ Zároveň však pripustil, že „namietané opatrenie sledovalo cieľ ochrany práv iných, a to konkrétne zamestnávateľov, ktorí majú legitímny záujem na zabezpečení, aby ich zamestnanci vykonávali svoju prácu v súlade so svojimi zmluvnými povinnosťami a vnútornými predpismi.“⁴⁰ Čím identifikoval legitímny účel obmedzovania súkromia zamestnanca a rovnako išlo o opatrenia, ktoré boli „nevyhnutné v demokratickej spoločnosti“.

ESĽP tým konštatoval, že zamestnávateľ a rovnako aj vnútroštátne orgány vo Francúzsku neprekročili rámec konceptu rešpektovania súkromného života garantovaného článkom 8 dohovoru. Do úvahy zobrali aj skutočnosť, že zamestnanec porušil predmetným správaním pracovné predpisy zamestnávateľa, ktoré presne predpisovali označovanie súborov osobnej povahy. Vyzdvihol aj disproporčnosť kapacity harddisku a počtu osobných súborov, ktoré zamestnanec uložil vo svojom pracovnom počítači alebo využíval. Z tohto dôvodu nevyhovelo sťažnosti Erica Libertu a jemu danú výpoveď zo strany zamestnávateľa – ako aj dôvody, ktoré k nej viedli – posúdil ako proporčný zásah do súkromného života.

39 Rozhodnutie Európskeho súdu pre ľudské práva vo veci Libert proti Francúzsku (2018, No. 588/13).

40 Rozhodnutie Európskeho súdu pre ľudské práva vo veci Libert proti Francúzsku (2018, No. 588/13).

Prjanišnikov proti Rusku (2019)

Sergej Viktorovič Prjanišnikov bol ruským producentom a režisérom, ktorý disponoval právami k 1.500 erotickým filmom v Rusku. Prjanišnikova prezývka v Rusku je „ruský Larry Flint“. Okrem toho bol Prjanišnikov 12 kandidátom do volieb na úrad petrohradského starostu. V tejto súvislosti natočil film s názvom „*Mesto budúcnosti*“. Tento film chcel použiť za účelom svojej volebnej kandidatúry na miesto starostu Petrohradu a obsahoval jeho volebný program. Prjanišnikov vo svojej volebnej kampani sľuboval, že jeho zvolením za starostu dôjde v Petrohrade k „sexuálnej revolúcii“ alebo že sa Petrohrad stane druhým Amsterdamom. Celkovo však bola Prjanišnikova volebná kampaň kontroverzná a vzbudzovala mediálnu a verejnú pozornosť, či dokonca pohoršenie. Do Prjanišnikovej volebnej kampane patrilo napríklad natáčanie erotického filmu za denného svetla na Vasilievskom ostrove, distribúcia volebných propagačných materiálov s názvom „*Holá pravda*“ („*Голая правда*“), ktoré obsahovali sexuálny horoskop všetkých kandidátov na miesto starostu, roznášanie volebných letákov označených ako „*Kódex sexuálneho správania*“ („*Кодекс сексуального поведения*“), atď. V konečnom dôsledku sa Prjanišnikov svojej kandidatúry vzdal.

Prjanišnikov mal k verejnej distribúcii zmienенých filmov riadny súhlas Ministerstva kultúry Ruskej federácie, ktorý mu umožnil ich distribúciu medzi osobami staršími ako 18 rokov. Takýto postup bol v Rusku od roku 1993 bežný a udelením povolenia sa malo zabrániť, aby sa do obehu dostávali audiovizuálne materiály, tzn. najmä filmy, ktorých rozširovaním alebo iným sprístupňovaním by mohlo dôjsť k naplneniu skutkovej podstaty niektorého trestného činu. K takýmto filmom patrila aj pornografia, ktorá bola donedávna v Rusku nelegálna. Tento úradný postup bol už zrušený a v súčasnosti sa nevykonáva.

Treba doplniť, že v ruských podmienkach je od roku 2005 platné Nariadenie Federálnej agentúry pre kultúru a kinematografiu o vekovej klasifikácii audiovizuálnych produktov. Na základe neho kategorizuje zmienенá agentúra filmy v zmysle vekovej prístupnosti diváka. To však nie je všetko, pretože dané nariadenie robí jasné delenie medzi pornografiou a prípustným zobrazovaním sexuálnych aktov. Pod pojmom „pornografia“ sa v zmienenej súvislosti rozumie každé naturalistické a podrobné zobrazenie sexuálneho aktu alebo zobrazenie nahých pohlavných orgánov pri sexuálnom styku, ktorých primárnym účelom je vyvolať u diváka sexuálne vzrušenie a ktoré je bez umeleckého alebo výchovného účelu. Pornografiou sa takisto rozumie aj bezúčelné zobrazenie skupinového sexu. Avšak v zmysle zmienенého nariadenia je možné vyrábať, držať a najmä robiť prístupnými filmy, ktoré predsa len obsahujú násilné scény alebo vykonávanie sexuálnych aktov či iných erotických praktík pod podmienkou, ak sú súčasťou deja filmu alebo umeleckého zamerania filmu. Tieto filmy sú následne v Rusku kategorizované ako vhodné pre diváka od 18 rokov.

Ale vráťme sa späť k skutkovým okolnostiam prípadu... Za účelom reprodukcie a šírenia filmov pre dospelých podal v roku 2003 Prjanišnikov žiadosť na Ministerstvo tlače, vysielania a masmédií. Táto žiadosť mu bola zamietnutá s odôvodnením, že Prjanišnikov je vyšetrovaný z podozrenia zo spáchania trestného činu nelegálnej výroby a rozširovania pornografických materiálov a predmetov v zmysle článku 242 Trestného zákona Ruskej federácie. Prjanišnikov nebol nikdy uznaný vinným z tohto

trestného činu a neskôr bolo zastavené aj vyšetrovanie danej trestnej veci. Medzi tým sa však domáhal súdnou cestou, aby mu bolo povolenie priznané. Prjanišnikov však pred súdmi nebol úspešný. Súdny poukazovali na skutočnosť, že ruské orgány činné v trestnom konaní vedú vyšetrovanie, v ktorom on sám figuruje. Okrem toho argumentovali informáciami z webovej stránky, ktorá mala ponúkať pornografiu na predaj a ktorá zrejme podľa nich mala prepojenie na Prjanišnikova. V tejto súvislosti sa ruské súdy odvolávali na bližšie nešpecifikovaný film, ktorého tvorcom mal byť Prjanišnikov a ktorý mal obsahovať prvky pornografie.⁴¹

Prjanišnikov v doručenej sťažnosti tvrdil, že opatrením, podľa ktorého mu nebol udelené povolenie na sprístupnenie diela verejnosti, mu ruské vnútroštátne úrady zasiahli do jeho slobody prejavu garantovanej článkom 10 dohovoru. Podľa neho bol tento zásah v rozpore s vnútroštátnym právom a v dôsledku toho, že nesledoval žiaden legítimný účel bol aj neodôvodnený. Navyše sa predmetný zásah opieral o chybné a nedôveryhodné dôkazy, nakoľko ruské úrady vychádzali z informácii, ktoré boli iba uverejnené na jednom webe bez toho, aby vôbec zisťovali pravdivosť týchto informácií. Prjanišnikov ďalej poprel, že by bol niekedy odsúdený za nelegálnu výrobu a rozširovanie pornografie. Dokonca podotkol, že v predmetnom trestnom stíhaní figuroval len ako svedok. Navyše dané stíhanie bolo zastavené pre nedostatok dôkazov.

Rusko síce pripúšťalo, že neudelením licencie mohlo dôjsť k narušeniu slobody prejavu, ale bránilo sa tým, že tak urobilo na právnom základe, vychádzajúcom z vnútroštátneho právneho poriadku ako aj medzinárodných záväzkov, ku ktorým Rusko pristúpilo.⁴² Uvedené kroky sa tak opierali o odsek 1 článku 10 dohovoru, v ktorom sa jednotlivým štátom umožňuje, aby štáty udeľovali povolenia rozhlasovým, televíznym a filmovým spoločnostiam. Šírenie pornografie bez náležitých povolení zo strany štátnych orgánov bolo v Rusku trestným činom. Preto takýto typ informácií podliehal v inkriminovanej dobe povoľovaciemu konaniu zo strany štátu. Legitimita účelu bola podľa ruskej strany dosahovaná najmä ochranou morálky spoločnosti a ochranou práv iných, najmä ak zoberieme do úvahy ochranu detí pred prístupom k pornografii. Navyše film, ktorý Prjanišnikov natočil, bol posúdený ruskými úradmi ako zjavne pornografický. Rusko tak argumentovalo tým, že ak by udelilo povolenie danému filmu ten by sa mohol v spoločnosti voľne šíriť a mohli by k nemu mať prístup aj tí, ktorým nie je určený. Následne by tak nebolo v možnostiach štátu zamedziť neželanému prístupu. Navyše Rusko tvrdilo, že medzičasom sa právna úprava zmenila, a tak už osoby nemusia žiadať v predmetných záležitostiach o povolenie za účelom šírenia filmov.

41 V tejto súvislosti nie je jasné o aký film sa jednalo a táto skutočnosť nie je ani inak špecifikovaná. Avšak behom Prjanišnikovej kandidatúry ruské Ministerstvo kultúry preverovalo film, resp. jednu epizódu, ktorej dej sa odohrával v komunistickom Rusku a obsahoval prvky satiry. Konkrétne, zobrazoval ruských námorníkov, ktorí dorazia na poštu a začnú mať sex s telefónnymi operátorkami. Vzhľadom na to, že telefónne operátorky sa nevenovali v dotknutom čase svojím pracovným povinnostiam, nefunkčnou telefónnou sieťou znemožnili vodcovi svetového proletariátu plán dostať sa do Smolného. Pozri GORŠKOVA, O.: Prjanišnikov obidelsja na spikera. [online] [cit. 30.01.2020] Dostupné na: <http://smena.ru/news/2003/07/15/154/>

42 V tejto súvislosti sa Rusko odvolalo na zmluvné záväzky, ktoré mu plynú z Dohovoru o potlačovaní rozširovania necudných publikácií a obchodu s nimi z roku 1923 a Odporúčanie Výboru ministrov č. R (89) 7 členským štátom o princípoch distribúcie obrazových záznamov s násilným, neľudským a pornografickým obsahom.

ESLP podotkol, že bez takéhoto povolenia by sťažovateľ nebol spôsobilý zabezpečiť distribúciu daných filmov. Práve v dôsledku toho došlo k zásahu do slobody prejavu. Otázna je však oprávnenosť takéhoto zásahu. Súd konštatoval aj to, že tento zásah zo strany vnútroštátnych orgánov mal náležitý legálny základ a sledoval aj legitímny účel, ktorým bola ochrana morálky spoločnosti a práv iných, najmä ak sa osobitne berie zreteľ na maloletých. Zostalo však preskúmať tretiu zložku, a to nakoľko dané opatrenie (teda neudelenie povolenia) bolo nevyhnutné v demokratickej spoločnosti. Súd preskúmal v tejto súvislosti dôvody vnútroštátnych súdov. Hlavným dôvodom a obavou ruských súdov a ministerstiev bolo to, že udelením povolenia by sťažovateľ mohol tvoriť a následne šíriť pornografiu. Takéto podozrenie sa zakladalo jednak na prebiehajúcom trestnom konaní, v ktorom vystupoval sťažovateľ ako svedok, ďalej na informáciách z internetovej stránky, ktorá ponúkala predaj pornografického materiálu a ktorú odvolací súd nijako bližšie neidentifikoval a rovnako aj na zistení vnútroštátneho súdu, že voči sťažovateľovi sa vedie vyšetrovanie ohľadne nelegálnej výroby a šírenia pornografického materiálu. Z uvedeného vyplýva, že ruské opatrenia sa zakladali skôr na podozreniach ako na relevantne zistených skutočnostiach. V tejto súvislosti sa ESLP vyjadril nasledovne: „V rozsudkoch vnútroštátnych súdov neexistuje náznak, že sa v rámci súdneho konania opierali o dôkazy potvrdzujúce podozrenia voči sťažovateľovi. Aj keď sa sudy odvolávali na prebiehajúce vyšetrovanie v trestnej veci nezákonnej výroby a distribúcie pornografie, neopierali sa pritom o žiadne dokumenty zo spisov v trestnom konaní, ktoré by naznačovali podozrenie zo spáchania trestného činu a uviedli by tým dôvody tohto podozrenia. V skutočnosti vnútroštátne sudy samé vyslovene uviedli, že sťažovateľ bol do vyšetrovania zahrnutý len ako svedok než ako podozrivý.“⁴³ Takisto argument Ruska v konaní odkazoval na film, ktorý mal byť posúdený ako pornografický, ale neuviedol jeho názov a ani bližšie skutočnosti, ktoré by nasvedčovali prečo je tento film zaradený do kategórie pornografie. ESLP sa domnieval, že dôvody týchto opatrení tak vychádzali skôr z predpokladov než z preverených zistení. Rovnako sa nepotvrdila ani obava, že by sťažovateľ mohol distribuovať pornografiu deťom, keďže v dotknutom období bola pornografia ako taká v Rusku nelegálna. V tejto súvislosti sa ESLP dokonca vyslovil: „Súd zistil, že ani dočasný zákaz distribúcie pornografie akémukoľvek publiku nebol opodstatnený. Rozhodol, že vnútroštátne orgány mohli uplatniť menej restriktívne opatrenia, napríklad, zákaz predaja dotknutého materiálu osobám pod 18 rokov veku, povinnosť predaja v osobitom obale s upozornením pre osoby mladšie ako 18 rokov, alebo povinnosť predaja výhradne predplatiteľom.“⁴⁴

Neudelenie povolenia sa v podstatnej miere vzťahovalo aj na možnosť rozširovania viac ako 1.500 filmov, ku ktorým už sťažovateľ mal práva a ktoré dotyčné vnútroštátne orgány hodnotili ako nepornografické. Práve v tomto smere ESLP apeloval na to, že vnútroštátne sudy nepristúpili ku skúmaniu toho aký dopad bude mať neudelenie povolenia na možnosť šírenia filmov, ku ktorým mal sťažovateľ práva a ktorých šírenie už predtým schválili vnútroštátne úrady. ESLP konštatoval, že ruské sudy tak

43 Bod 57 rozhodnutia Európskeho súdu pre ľudské práva vo veci Prjanišnikov proti Rusku (2019, No. 25047/05).

44 Bod 61 rozhodnutia Európskeho súdu pre ľudské práva vo veci Prjanišnikov proti Rusku (2019, No. 25047/05).

nesprávnym spôsobom identifikovali podstatu veci, ktorá tkvela v konflikte medzi slobodou prejavu a ochranou morálky spoločnosti a práv iných a tým pádom neposkytli riešenie, ktoré by vyvažovalo ich vzájomný vzťah.

V konečnom dôsledku EŠLP konštatoval neoprávnenosť zásahu ruských štátnych orgánov do slobody prejavu Sergeja Viktoroviča Prjanišnikova: „Súd je toho názoru, že takéto ďalekosiahle obmedzenie slobody prejavu u sťažovateľa, ktoré ho zbavuje možnosti rozširovať akýkoľvek audiovizuálny produkt alebo zvukový záznam voči komukoľvek, nemožno považovať za odôvodnené. V tejto súvislosti neexistoval žiadny odôvodnený vzťah proporcionality medzi použitými prostriedkami a účelom, ktorý sa mal dosiahnuť.“⁴⁵

K zaujímavosti celej veci patrí to, že Prjanišnikov nepožiadaval EŠLP o odškodné. Tvrdil, že mu postačuje morálne uspokojenie a memento ako „funguje spravodlivosť v Ruskej federácii“. Sám dodal, že rozhodnutie EŠLP pre neho dnes už nič neznamená, nakoľko sa nevenuje natáčaniu a distribúcii erotických filmov. Podľa neho malo prísť rozhodnutie skôr. Dnes sa venuje obchodu s realitami.

Stanovisko sudcu Pinta De Albuquerque vo veci Prjanišnikov proti Rusku

Prípád *Prjanišnikov proti Rusku* (2019) je zaujímavý aj stanoviskom, ktoré k nemu poskytol sudca Pinto De Albuquerque a ktoré tvorí súčasť daného rozhodnutia. Ako v jeho úvode naznačuje sudca De Albuquerque nejde o akýsi dissent alebo separátne stanovisko voči rozhodnutiu EŠLP vo veci *Prjanišnikov proti Rusku* (2019). Naopak, sudca s ním súhlasí a vo svojom stanovisku sa snaží otvoriť tri nové otázky v širších súvislostiach, ku ktorým predmetné rozhodnutie smeruje: Po prvé, je kriminalizácia výroby a šírenia pornografie v akejkol'vek podobe a pre kohokoľvek prípustná vzhľadom k zneniu Dohovoru o ochrane ľudských práv a základných slobôd. V tejto súvislosti sa najmä Rusko v predmetom konaní sťažovalo, že jeho právna politika sa stretáva v oblasti právnej úpravy pornografie so vzájomne protichodnými požiadavkami vyplývajúcimi z medzinárodného práva. Po druhé, EŠLP v predmetnom rozhodnutí nespresnil záväzok štátov chrániť maloletých pred pornografiou. Tento postreh tak smeruje k otázke, nakoľko obsah dohovoru implicitne zahŕňa takúto povinnosť. Po tretie, sudca De Albuquerque tvrdí, „že je načas, aby sa súd vysporiadal s otázkou pornografie, vrátane pornografie pre dospelého konzumenta, a to principiálnym spôsobom, vo svetle nových podnetov, ktoré dala Rada Európy v oblasti páchania násilia na ženách prijatím Dohovoru Rady Európy o predchádzaní násilia na ženách a domácnemu násiliu a o boji proti nemu. Istanbulský dohovor požaduje od štátov, aby reagovali na fenomén násilia voči ženám holistickým prístupom, ktorý nevyhnutne zahŕňa oblasť negatívneho vplyvu násilnej a extrémnej pornografie.“⁴⁶

Sudca De Albuquerque postihol v tomto rozhodnutí zhovievavejší postoj k pornografii než je na EŠLP bežné a než vyplýva z jeho dovtedajšej judikatúry. EŠLP sa v bode 61 rozhodnutia Európskeho súdu pre ľudské práva vo veci *Prjanišnikov proti Rusku* (2019) vyjadril, že ani dočasný zákaz pornografie pre širšie spektrum

45 Bod 63 rozhodnutia Európskeho súdu pre ľudské práva vo veci *Prjanišnikov proti Rusku* (2019, No. 25047/05).

46 Bod 2 súhlasného stanoviska sudcu Pinta De Albuquerque.

konzumentov nie je odôvodnený. Navyše pri predaji má byť určitou poistkou predplatné alebo iné opatrenia za účelom zvýšenej ochrany maloletých pred škodlivým vplyvom pornografie. Z tejto časti sudca De Albuquerque vyvodzuje, že „[a] *fortiori* teda možno dospieť k záveru, že zákaz a trestanie pornografie určenej dospelým, držba pornografie u dospelých a distribúcia pornografie pre dospelých nie sú v zmysle dohovoru prípustné. Podľa súčasného stavu judikatúry súdu sú náboženské presvedčenie veriacich a zraniteľnosť detí jedinými legitímnymi obmedzeniami slobody prejavu dospelých vyrábať, vlastniť a rozširovať pornografický materiál a obsah.“⁴⁷ Svojím spôsobom tak judikatúra jednotlivcovi garantuje právo na pornografiu, ktorá však nesmie byť prístupná osobám mladším ako osemnásť rokov a nesmie zasahovať do náboženskej slobody iných veriacich. Zároveň však predkladá zásadný problém, ktorý spočíva v tom „do akej miery by mal súd zakázať pornografiu rovnakým spôsobom ako násilie páchané mužmi na ženách vo všeobecnosti.“⁴⁸ V tejto súvislosti má sudca De Albuquerque na mysli najmä tie formy pornografie, ktoré robia konzumenta necitlivým voči sexuálnej agresii, snažia sa ospravedlniť sexuálne násilie, propagujú „kultúru znásilnenia“ („*rape culture*“), ktorá má vážny dopad na podmienku rodovej rovnosti. Ako si možno všimnúť jeho argument je konkrétny a dostáva sa do polohy ochrany práv žien, teda ochrany práv určitej skupiny obyvateľstva identifikovanej spoločným rodom: „Výskum naznačuje, že najviac postihnutými škodlivými účinkami pornografie sú predovšetkým ženy, ktoré sú zneužívané mužmi a sú to najmä ženy, ktoré patria k zraniteľným skupinám, znevýhodneným na mnohých úrovniach napríklad chudobou, drogovou závislosťou, rasovou a etnickou diskrimináciou, homofóbiou, transfóbiou a sexuálnym zneužitím detí. Dôkazy takisto podporujú záver, že vystavovanie sa pornografickému materiálu a obsahu zvyšuje akceptáciu domnienky, že ženy majú rady, ak sú nútené k sexuálnym praktikám, alebo ľudovo povedané, ak žena hovorí 'nie', v skutočnosti má namysli 'áno'.“⁴⁹ V nadväznosti na to pornografia podľa neho podnecuje stereotypy, diskrimináciu a rodovú nerovnosť, využíva pretrvávajúcu nerovnosť medzi pohlaviami a prispieva k rodovej nerovnosti. Je teda v záujme ľudských práv chrániť pornografiu, ktorá vedie k týmto dôsledkom? Sudca De Albuquerque odpovedá: „Moja odpoveď na túto otázku je jednoznačná: Interpretácia dohovoru s ohľadom na rody zaručuje zákaz všetkých foriem extrémnej pornografie. Extrémna pornografia priamo a nepriamo prispieva k násiliu páchanému na ženách.“⁵⁰ Zároveň vidí právny základ pre možnú interpretáciu takéhoto prístupu v samotnom odseku 2 článku 10 Dohovoru o ľudských právach a základných slobodách. Štáty pri zohľadnení iných medzinárodných prameňov práva tak môžu pristúpiť k zákazu určitého druhu pornografie, a teda k obmedzeniu slobody prejavu, poukázaním na ochranu práv iných alebo ochranu morálky. Toto sú dva styčné body, o ktoré sa môžu oprieť štáty pri opatreniach a zároveň, o ktoré sa môže oprieť EŠLP vo svojej rozhodovacej činnosti pri rozhodovaní prípadov, kde určité typy tvrdej pornografie sú zdôvodňované ako sloboda prejavu jednotlivca. Ochrana práv iných môže viesť k prijatiu a uloženiu zodpovedajúcich trestnoprávných sankcií, zatiaľ čo

47 Bod 11 súhlasného stanoviska sudcu Pinta De Albuquerque.

48 Bod 30 súhlasného stanoviska sudcu Pinta De Albuquerque.

49 Bod 29 súhlasného stanoviska sudcu Pinta De Albuquerque.

50 Bod 31 súhlasného stanoviska sudcu Pinta De Albuquerque.

ochrana morálky môže viesť k prijatiu iných opatrení, sankcií či politik z strany štátov, ktorými môžu obmedzovať výrobu, držbu a šírenie pornografie, ktorá je detskou pornografiou, pornografiou, ktorá urážlivým spôsobom zobrazuje Boha alebo inú osobu, ktorá je predmetom náboženského uctievania, pornografiou, ktorá bola distribuovaná deťom, násilnou pornografiou a pornografiou, ktorá zobrazuje nekrofiliu či zoofiliu.

Záver

Zhrnutím možno tvrdiť, že štrasburské orgány sa nepokúsili definovať pojem pornografie ani vymedzením jeho hrubých rysov. V tejto súvislosti sa nepokúsil ani poskytnúť všeobecné vodítka pri hodnotení možného rozlišovania medzi (prípustnou) pornografiou a obscénnosťou. Značný priestor prenechali pre voľnú úvahu vnútroštátnych orgánov. Vo veci *Handyside proti Spojenému kráľovstvu* (1976) ESĽP stanovil, že v právnych poriadkoch jednotlivých európskych štátov nie je možné nájsť jednotnú koncepciu morálky. S ohľadom na limity pornografie možno konštatovať, že tie sú všeobecne vymedzené ochranou morálky spoločnosti a ochranou práv iných. Tieto dva dôvody obmedzenia slobody prejavu sú v prípade pornografie úzko prepojené a vzájomne so sebou súvisia.⁵¹ Následne však ESĽP týmto potvrdil princíp voľnej úvahy vnútroštátnych orgánov, pretože z jeho pohľadu sú tieto orgány zásadne v lepšej pozícii pri posudzovaní potrebnej úrovne ochrany morálky spoločnosti. Samozrejme, platí, že voľná úvaha členských štátov nie je absolútna. Bod 49 rozhodnutia Európskeho súdu pre ľudské práva vo veci *Handyside proti Spojenému kráľovstvu* (1976) to jasne pripomína, keď konštatuje, že miera voľnej úvahy ide ruka v ruke s európskym dohľadom, kde sa okrem zákonnosti a účelu obmedzujúcich opatrení skúma aj ich nevyhnutnosť. Z uvedeného jasne vyplýva, že je na členských štátoch ako budú definovať pornografiu vo svojich právnych poriadkoch a akými kritériami ju oddelia od obscénnosti alebo akú pornografiu budú považovať za nelegálnu. V tejto súvislosti prináleží vnútroštátnym orgánom rovnako skúmanie skutkových okolností a právne posúdenie sporného materiálu. Rešpektovanie voľnej úvahy je teda kľúčom k pochopeniu toho ako pristupuje ESĽP k hodnoteniu prípadov týkajúcich sa pornografie. Takúto prax potvrdila aj komisia svojím rozhodnutím vo veci *X. proti Rakúsku* (1974). V tejto veci komisia zvlášť nepreverovala námietku sťažovateľa, že pojem obscénnosti je časovo a miestne relatívnym pojmom a navyše veľmi vágnym. Pri formulovaní podkladov svojho rozhodnutia zobrala do úvahy zistenia rakúskych súdov, z ktorých následne vychádzala. V tejto súvislosti sa dá tvrdiť, že vnútroštátne špecifiká ako aj voľná úvaha vnútroštátnych orgánov sú pri posudzovaní takýchto prípadov kľúčovými. V porovnaní s postupom vnútroštátnych orgánov vo veci *Prjanišnikov proti Rusku* (2019), tak možno konštatovať, že voľná úvaha vnútroštátnych orgánov sa musí opierať o relevantné a zistené skutočnosti. Obmedzenia slobody prejavu vo vnútroštátnych podmienkach tak nutne musia vykazovať známky toho, že sú príslušným spôsobom zdôvodnené a rozhodnutie vo veci vychádza zo spoľahlivo zisteného stavu. Napríklad, vo veci *Müller a ostatní proti Švajčiarsku* (1988) síce

51 Bod 29 rozhodnutia Európskeho súdu pre ľudské práva vo veci *Müller a ostatní proti Švajčiarsku* (1988, No. 10737/84).

sťažovatelia rovnako poukazovali na to, že pojem obscénosti je príliš vágny a nie je zrejmá jeho definícia, hoci sa nachádza vo vnútroštátnom poriadku, ale na strane druhej ESLP dal do popredia prvok predvídateľnosti práva, ktorý bol v konkrétnom prípade naplnený tým, že švajčiarske súdy už predtým vytvorili ustálenú judikaturu, týkajúcu sa podobných prípadov.⁵²

Ako vyplýva z rozhodnutia vo veci *Handyside proti Spojenému kráľovstvu* (1974) každé opatrenie či uložená sankcia zo strany štátu vo svetle ich nevyhnutnosti pre demokratickú spoločnosť vychádza rovnako z princípu voľnej úvahy. Z judikatúry štrasburských orgánov takisto vyplýva, že štátne orgány sú oprávnené vo vykonávaní dôsledných opatrení, ktoré zamedzia nekontrolovateľnému a nelegálnemu vytváraniu, šíreniu a sprístupňovaniu pornografie vo verejnosti, t.j. napríklad prostredníctvom čierneho trhu. ESLP v tomto prípade konštatoval konfiškáciu značného množstva materiálu s poukázaním na to, že tu už samotnou držbou týchto materiálov existuje riziko, že sa budú nelegálne šíriť naprieč verejnosťou, a to bez akejkoľvek možnej kontroly zo strany štátnych orgánov. Tým sa veľmi ľahko môžu dostať do dosahu nepovolaných osôb, akými sú maloletí. Takýto názor vypláva z bodu 63 rozhodnutia Európskeho súdu pre ľudské práva vo veci *Wingrove proti Spojenému kráľovstvu* (1996), kde sa ESLP vyjadril: „Súd však apeluje na povahu videa, z ktorej vyplýva, že akonáhle sa objaví na trhu môže to znamenať, že sa bude kopírovať, požičiavať, prenájať, predávať a pozeráť v rôznych domácnostiach, čím unikne akejkoľvek kontrole zo strany štátnych orgánov. Za týchto okolností nebolo pre vnútroštátne súdy neprimerané brať do úvahy vývoj videopriemyslu v Spojenom kráľovstve (pozri vyššie bod 22), aby uvažili, že film by sa dostal na verejnosť, čím by došlo k spáchaniu trestného činu. Použitie obalu s varovaním o obsahu filmu by malo len obmedzenú platnosť vzhľadom na rozlične možné použitie diela. V každom prípade na mieste je spomenúť, že vnútroštátne orgány sú aj tu v lepšom postavení, aby posúdili dopad tohto filmu s ohľadom na ťažkosti pri ochrane verejnosti.“⁵³ Podobný názor vyplýva z rozhodnutia komisie vo veci *Spoločnosť X. proti Spojenému kráľovstvu* (1974), kde sa sťažovateľ odvolával na to, že skonfiškovaný pornografický materiál mal byť použitý na export do iných krajín. Tento argument však komisia zamietla s poukázaním na to, že Veľká Británia nemohla v prípade nelegálnych aktivít inými prostriedkami dosť účinne zabrániť tomu, aby sa jej územie stalo nielen zdrojom výnosného exportu pornografie do iných krajín, ale najmä, aby sa nešírili problematické materiály vo vnútroštátnom priestore. Z tohto pohľadu sú vnútroštátne orgány oprávnené pristúpiť k opatreniam, ktorými sa účinne bojuje proti nelegálnym aktivitám a ich novej podpore. Zároveň však treba dodať, že už vo veci *Handyside proti Spojenému kráľovstvu* (1974) sa musel ESLP vysporiadať s otázkou nakoľko konfiškácia a následné zničenie sporných materiálov bolo porušením článku 1 Dodatkového protokolu k Dohovore o ochrane ľudských práv a základných slobôd, a teda nakoľko konfiškácia a zničenie sporných materiálov môže neoprávnene zasiahnuť do majetkových a vlastníckych práv osoby. Zároveň však ESLP pripomenul, že štát môže k takémuto opatreniu pri-

52 Bod 29 rozhodnutia Európskeho súdu pre ľudské práva vo veci Müller a ostatní proti Švajčiarsku (1988, No. 10737/84).

53 Bod 63 rozhodnutia Európskeho súdu pre ľudské práva vo veci Wingrove proti Spojenému kráľovstvu (1996, No. 17419/90).

stúpiť, ak to vyžaduje verejný záujem.⁵⁴ Rozhodnutie komisie vo veci *Spoločnosť X. proti Spojenému kráľovstvu* (1983) len potvrdilo tento názor ESLP.⁵⁵

O niečom inom je rozhodnutie ESLP vo veci *Müller a ostatní proti Švajčiarsku* (1988), kde na rad prichádza umelecký prvok a konfiškácia – hoci len dočasná – umeleckých diel. Sťažovatelia v tomto prípade namietali, že konfiškáciou obrazov s obscénnym zobrazením homosexuálnych a zoofilných praktík sa zabránilo umelcovi vystavovať dielo v iných častiach štátu, resp. sveta, kde by mohla byť spoločenská morálka voči dotknutým umeleckým stvárneniam tolerantnejšia. Ani v tomto prípade, však ESLP nepreukázal ochotu zmeniť svoj prístup napriek tomu, že išlo o umelecké diela zobrazujúce hoci aj sexuálne praktiky. Potvrdil, že v rámci ochrany spoločenskej morálky alebo práv iných môžu štáty obmedziť aj umelecký prejav.

Ochrana práv iných s ohľadom na špecifickú skupinu osôb bola predmetom obmedzenia slobody prejavu v prípade *Wingrove proti Spojenému kráľovstvu* (1996). Tu konštatoval ESLP oprávnenosť obmedzenia slobody prejavu s umeleckým prvkom s ohľadom na náboženské cítenie určitej skupiny obyvateľstva, ktorej ochrana mala navyše právny základ. Konkrétne poukázal na to, že sloboda prejavu môže byť obmedzená v prípade erotických či pornografických materiálov, ktoré zobrazujú Boha alebo iné osoby, ktoré sú predmetom náboženského uctievania. V porovnaní s rozhodnutím ESLP vo veci *Muscio proti Taliansku* (2007) môže predchádzajúci záver pôsobiť zmätočne. V prípade *Muscio* sa sťažovateľ domáhal ochrany svojich práv, pretože ako presvedčený a praktizujúci kresťan bol dotknutý tým, že prijímal e-maily od anonymných odosielateľov, ktoré si nevyžiadal. Pornografický obsah týchto e-mailov bol v rozpore s jeho náboženským a morálnym presvedčením, myslením a svedomím. ESLP však zobral do úvahy aj skutočnosť, že samotný odosielateľ nevyžiadaných pornografických e-mailov nebol identifikovateľný z objektívnych príčin. Navyše ESLP uznal, že štáty a poskytovatelia internetového pripojenia uplatňujú dostatočné opatrenia proti zamedzeniu, aby sa pornografický obsah nestal nevyžiadaným spôsobom (napríklad prijímaním e-mailových správ od častokrát anonymných odosielateľov) prístupným pre široký okruh ľudí. Predsa len existujú objektívne technické príčiny, ktoré znemožňujú dôslednú ochranu súkromného života osôb, zvlášť ak zoberieme do úvahy, že dotknutá osoba sa rozhodne využívať internetovú sieť ako jej užívateľ.

V prípade *Toomey proti Spojenému kráľovstvu* (1999), bola pornografia vo všetkých podobách – vrátane tých najtvrdších foriem a znásilnenia – súčasťou lekárskeho vyšetrenia. ESLP sa v tomto prípade nevyjadril proti pornografii a nezaujal ani odmietavé stanovisko voči týmto jej najtvrdším a násilným formám. Z jeho pohľadu tak účelné použitie tých najtvrdších a násilných foriem pornografie behom lekárskeho vyšetrenia nebolo považované za podrobovanie osoby mučeniu či krutému alebo neľudskému zaobchádzaniu. Z uvedeného teda plynie, že v špecifických situáciách a za špecifickým účelom môže byť odôvodnené aj sprístupnenie takejto formy pornografie. Máme za to, že v tomto prípade zobral ESLP na zreteľ odôvodnenosť použitia takýchto pornografických materiálov, ktoré boli súčasťou lekárskeho vyšetrenia. Roz-

54 Pozri body 61 až 63 rozhodnutia Európskeho súdu pre ľudské práva vo veci *Handyside proti Spojenému kráľovstvu* (1974, No. 5493/72).

55 Pozri bližšie rozhodnutie Európskej komisie pre ľudské práva vo veci *Spoločnosť X. proti Spojenému kráľovstvu* (1983, No. 9615/81).

hodujúcim sa tak stal význam, ktorý môžu mať výsledky z neho plynúce pre posúdenie spoločenskej nebezpečnosti skúmanej osoby alebo stanovenie liečby v prípade páchatel'ov sexuálnych trestných činov. Z tohto možno dôvodiť, že takáto forma pornografie, resp. jej použitie na stanovené účely môže mať v odôvodnených prípadoch svoj spoločenský význam a účel.

Otázna sa môže javiť ochrana morálky spoločnosti ako dôvod obmedzenia slobody prejavu, ak sú dodržiavané osobitné či prísne kritéria na zamedzenie okruhu nepovoláných osôb zo strany tých, ktorí tvoria, rozširujú či sprístupňujú pornografiu. Ako sme sa mohli presvedčiť vo viacerých prípadoch (okrem nižšie uvedených aj vo veci *Reiss proti Rakúsku* (1995)) sťažovatelia poukazovali na osobitý spôsob šírenia a sprístupňovania pornografie. Koniec koncov prípad *Perrin proti Spojenému kráľovstvu* (2005) poučá o tom, že voľne prístupná webová stránka, ktorá nepodrobí návštevníka žiadnej kontrole alebo varovaniu vzhľadom na svoj obsah a ktorá zoskupuje obzvlášť extrémne sexuálne praktiky, je takpovediac učebnicovým príkladom pre odôvodnený zásah zo strany štátu do slobody vyjadrenia tvorcu či šíriteľa pornografie. Skutočnosti, ktoré sa snažili demonštrovať snahu tvorcu či šíriteľa pornografie o dôslednú selekciu potencionálnych konzumentov možno bádať v prípade *Hoare proti Spojenému kráľovstvu* (1997), kde sa sťažovateľ bránil tým, že vykonal rad opatrení, ktorých účelom bolo, aby sa pornografia (často krát najmä jej extrémne formy) dostala k presne limitovanému počtu zákazníkov, ktorí sú dopredu oboznámení s tým čo môžu očakávať a ktorí zdieľajú rovnaké alebo podobné presvedčenie. Navyše sťažovateľ tu trval na tom, že ním ponúkaná pornografia je výhradne pre účely zábavy a tak nemôže kaziť morálku žiadneho z jeho zákazníkov. Inými slovami, vytvoril mechanizmus, ktorý zabezpečil, že zasielanie videí je určené výhradne pre dospelé osoby, doručenie videí je vyžiadané a samotné videá budú konzumované výhradne za účelom zábavy. Komisia však takýto argument, ktorý relativizoval škodlivosť jeho aktivít na spoločenskú morálku Spojeného kráľovstva, neprijala. Zdôraznila, že v tomto prípade nemožno mať nikdy istotu, že dotknuté videá a filmy sa za žiadnych okolností neocitnú v rukách maloletých, resp. po ich doručení sa už nevykonávala žiadna iná kontrola. Navyše sťažovateľ sám priznal, že ním ponúkané videá a filmy sú nelegálne a pre účely ich šírenia nemal vydané patričné povolenia od dotýčnych orgánov.

Predsa len o inom prístupe komisie svedčí postup vo veci *Scherer proti Švajčiarsku* (1993). Sťažovateľ tu prevádzkoval navonok nenápadný obchod pre homosexuálov s malou premietacou miestnosťou. Prístup do obchodu a najmä do premietacej miestnosti mal exkluzívny a klubový charakter. Kontrola osôb, ktoré sa mohli za určitých podmienok zúčastniť premietania, bola osobná a uskutočnila sa len v priestoroch sťažovateľa. Teda dôslednejšia ako v prípade *Hoare proti Spojenému kráľovstvu* (1997) a dokonca aj ako v prípade *Reiss proti Rakúsku* (1995). Scherer vykonával všetky opatrenia, aby sa na premietanie pornografie nedostali nepovolane osoby (v dôsledku veku alebo omylu). Navyše Schererov obchod bol známy len medzi úzkym okruhom homosexuálov. Samozrejme, z rozhodnutia komisie jednoznačne nevyplýva, že by to mohli byť relevantné okolnosti, ktoré by zároveň odôvodňovali neoprávnený zásah do slobody prejavu sťažovateľa zo strany švajčiarskych úradov. Avšak v porovnaní s vecou *Müller a ostatní proti Švajčiarsku* (1988), kde boli na verejnej výstave obrazov sprístupnené širokej verejnosti bez vyberania vstupného obrazu zachytáva-

júce homosexuálnu súlož a zoofíliu, skutočne môžu opatrenia zaručujúce selektívny výber osôb a exkluzivitu, pôsobiť ako relevantný fakt, ktorý zamedzuje komukoľvek z verejnosti, aby mu mohol byť prístupný pornografický alebo obscénny materiál. V tomto duchu možno skutočne predpokladať, že interpretácia pojmu verejnosť bude závisieť od skutkových okolností daného prípadu.

Na základe nami uvádzaných skutočností sa zdá, že v prípade posudzovania pornografie existuje v rozhodovacej činnosti ESLP a komisie určitá kontinuita. Napriek tomu si dovoľíme tvrdiť, že rozhodnutím ESLP vo veci *Prjanišnikov proti Rusku* (2019) nastáva istý prelom. Zároveň však treba dodať, že tento prelom nie je celkom bez ďalších problémov či otázok, ktoré vzbudzuje. ESLP sa pokúsil byť v otázke pornografie a ľudských práv o čosi konkrétnejší a zhovievavejší. Samozrejme, formuláciu „Súd zistil, že ani dočasný zákaz distribúcie pornografie akémukoľvek publiku nebol opodstatnený“⁵⁶ si možno vyložiť rôzne, ale predstavuje to zásadný prelom, pokiaľ hovoríme o opodstatnenosti pornografie v problematike slobody prejavu. ESLP tým dal najavo, že znenie dohovoru nie je zlučiteľné s absolútnym zákazom pornografie pre dospelého diváka. Slovom, ESLP tým dal najavo, že pornografia pre dospelého konzumenta ako taká spadá do slobody prejavu v zmysle znenia dohovoru. Absolútne a hoci len dočasné obmedzenie pornografie tak podľa tohto názoru ESLP nie je prípustné či zlučiteľné so znením dohovoru. Po prvé, otázne však ostáva, akú pornografiu tým má ESLP na mysli. Vztahuje sa uvedené tvrdenie aj na mäkkú (*soft-core*) pornografiu alebo tu môžeme zaradiť aj niektoré iné formy tvrdej (*hard-core*) pornografie? Zároveň tu máme stanovisko sudcu Pinta De Albuquerque. Ten v ňom predstavuje aktuálny problém týkajúci sa pornografie vo vzťahu k ochrane práv iných. Z judikatúry ESLP vyplýva, že šírenie a prístupňovanie pornografie má svoje limity vo vzťahu k osobám mladším ako 18 rokov a pornografia takisto má svoje obmedzenia vo vzťahu k veriacim, ak zachytáva vyobrazenia Boha alebo osôb, ktoré sú predmetom náboženského uctievania. Sudca De Albuquerque však zdôrazňuje, že prijatím Istanbulskeho dohovoru sa v problematike pornografie vo vzťahu k ľudským právam potenciálne rozšírila množina ochrany práv iných na ženy. Z jeho záveru teda vyplýva, že extrémne formy pornografie podnecujú násilie na ženách a že v budúcnosti by sa mal ESLP jasne vyhraniť proti takýmto formám pornografie.

Ak zoberieme takéto východiska do úvahy, potom by to znamenalo, že ESLP by sa zásadnejšie musel vyrovnáť s problematikou pornografie a určiť presnejšie hranice jej prípustnosti. V nadväznosti na to by musel podstatne prehodnotiť svoj prístup vychádzajúci z rozhodnutia vo veci *Handyside proti Spojenému kráľovstvu* (1974), čím by došlo k narušeniu takmer 45 ročnej kontinuity rozhodovania prípadov súvisiacich s pornografiou. A tým sa dostávame k druhému problému, na ktorý chceme poukázať. A teda, po druhé, reštriktívny a selektívny prístup k pornografii zo strany ESLP by oslabil doterajšie rešpektovanie voľnej úvahy, ktorá patrí vnútroštátnym orgánom. Na jednej strane, by sa tým oslabil voľná úvaha na strane legislatívnych orgánov v tom, akú zákonnú úpravu môžu štáty prijať; na strane druhej, zasiahlo by sa do voľnej úvahy vnútroštátnych súdov a iných orgánov aplikujúcich právo. Nemožno ani vylúčiť, že pre ozrejmienie svojich úvah by musel v konečných dôsledkoch pristúpiť k určitému vy-

56 Bod 61 rozhodnutia Európskeho súdu pre ľudské práva vo veci *Prjanišnikov proti Rusku* (2019, No. 25047/05).

medzeniu pojmu pornografie a k rozlišovaniu medzi jej prístupnými a neprístupnými formami. ESEP by tak na seba zobral celú váhu riešenia problému, ktorý by znamenal vyvažovanie práva tvorcov, distribútorov a konzumentov na istý typ pornografie a účinnú ochranu práv iných (v tejto súvislosti najmä žien) pred pornografiou. Takýto prístup by však viedol k definovaniu aspoň parciálne jednotnej (a právne významnej) európskej morálky, ktorá by bez ohľadu na miesto a čas naprieč európskymi krajinami odmietla násilnú pornografiu ako prostriedok, ktorý zo svojej povahy porušuje práva žien.

Literatúra:

- BOLIN, A. - WHELEHAN, P. (Eds.): *The International Encyclopedia of Human Sexuality*. John Wiley & Sons, Inc., 2015. 1632 s.
- DINNES, G. – MANTILLA, K.: Pornography and Pop Culture. Putting the Text in Context: What is Pornography Really About? In: *Off Our Backs*, Vol. 37, No. 1, 2007. S. 56- 57.
- DWORKIN, R.: *Freedom's Law: The Moral Reading of the American Constitution*. Reprint 2005. Oxford: Oxford University Press, 1996. 427 s.
- GÁBRIŠ, T. – JÁGER, R.: Sexuálne trestné činy v slovanskom práve na Veľkej Morave. In: *Sexuální trestné činy včera a dnes*. Brno, Ostrava: The European Society for History of Law, Key Publishing, 2014. s. 36-59.
- JOHNSON, P.: Pornography and the European Convention on Human Rights. In: *Porn Studies*, Vol. 1, No.3, 2014. s. 315-336.
- LINDGREN, J.: Defining Pornography. In: *University of Pennsylvania Law Review*. Vol. 141, No. 4, 1993. s. 1153- 1275.
- MACKINNON, C.: *Only Words*. Cambridge, Massachusetts: Harvard University Press, 1993. 152 s.
- PACKARD, T. – SCHRAIBMAN, M.: Lesbian Pornography: Escaping The Bonds of Sexual Stereotypes and Strengthening our Ties To One Another. In: *UCLA Women's Law Journal*, Vol. 4, No. 2, 1994 s. 299-328.
- SCOTT, J. E. – CUVELIER S. J.: Violence in Playboy Magazine: A Longitudinal Analysis. In: *Archives of Sexual Behavior*, Vol. 16, Issue 4, 1987, s. 279–288.
- SEGAL, L.: Does Pornography Cause Violence? The Search for Evidence. In: CHURCH GIBSON, P – GIBSON, R.: *Dirty Looks: Women, Pornography*. London : BFI Publishing, 1993. s. 5–20.
- SMART, C.: *Feminism and the Power of Law*. London – New York : Routledge, 1989. 180 s.
- STROSSEN, N.: *Defending Pornography: Free Speech, Sex and the Fight for Women's Rights*. New York – London – Toronto – Sydney – Auckland: An Anchor Book – Doubleday, 1996. 320 s.
- STROSSEN, N.: Hate Speech and Pornography: Do We Have to Choose between Freedom of Speech and Equality. In: *Case Western Law Review*, Vol. 46, No. 2, 1996. s. 449-478.
- ŠEVCOVÁ, K.: Rozhodnutie Európskeho súdu pre ľudské práva ako dôvod obnovy konania v civilnom procese. In: CHOVANEC, J. (ed.) *Notitiae Novae Facultatis Iuridicae Universitatis Matthiae Belii Neosolii*. Roč. 12 – 13. Banská Bystrica: Právnická fakulta Univerzita Mateja Bela, 2007. s. 287-294.

Medzinárodné dohovory

- Dohovor o ochrane ľudských práv a základných slobôd
- Dodatkový protokol k Dohovoru o ochrane ľudských práv a základných slobôd

Judikatúra

- Európskeho súdu pre ľudské práva vo veci *Barthold proti Nemecku kráľovstvu* (1985, No. 8734/79).
- Rozhodnutie Európskeho súdu pre ľudské práva vo veci *Botta proti Taliansku* (1998, No. 21439/93).
- Rozhodnutie Európskeho súdu pre ľudské práva vo veci *Guja v. Moldavsko* (2008, No. 14277/04).
- Rozhodnutie Európskeho súdu pre ľudské práva vo veci *Handyside proti Spojenému kráľovstvu* (1976, No. 5493/72).
- Rozhodnutie Európskej komisie pre ľudské práva vo veci *Hoare proti Spojenému kráľovstvu* (1997, No. 31211/96).
- Rozhodnutie Európskeho súdu pre ľudské práva vo veci *Libert proti Francúzsku* (2018, No. 588/13).
- Rozhodnutie Európskeho súdu pre ľudské práva vo veci *Muscio proti Taliansku* (2007, No. 31358/03).
- Rozhodnutie Európskeho súdu pre ľudské práva vo veci *Müller a ostatní proti Švajčiarsku* (1988, No. 10737/84).
- Rozhodnutie Európskeho súdu pre ľudské práva vo veci *Niemietz proti Nemecku* (1992, No. 13710/88).
- Rozhodnutie Európskeho súdu pre ľudské práva vo veci *Pay proti Spojenému kráľovstvu* (2008, No. 32792/05).
- Rozhodnutie Európskeho súdu pre ľudské práva vo veci *Perrin proti Spojenému kráľovstvu* (2005, No. 5446/03).
- Rozhodnutie Európskeho súdu pre ľudské práva vo veci *Prjanišnikov proti Rusku* (2019, No. 25047/05).
- Rozhodnutie Európskej komisie pre ľudské práva vo veci *Reiss proti Rakúsku* (1995, No. 23953/94).
- Rozhodnutie Európskej komisie pre ľudské práva vo veci *Scherer proti Švajčiarsku* (1993, No. 17116/90).
- Rozhodnutie Európskeho súdu pre ľudské práva o vyradení veci v prípade *Scherer proti Švajčiarsku* (1994, No. 17116/90).
- Rozhodnutie Európskej komisie pre ľudské práva vo veci *Spoločnosť X. proti Spojenému kráľovstvu* (1983, No. 9615/81).
- Rozhodnutie Európskeho súdu pre ľudské práva vo veci *Toomey proti Spojenému kráľovstvu* (1999, No. 37231/97).
- Rozhodnutie Európskeho súdu pre ľudské práva vo veci *Wingrove proti Spojenému kráľovstvu* (1996, No. 17419/90).
- Rozhodnutie Európskej komisie pre ľudské práva vo veci *W. a K. proti Švajčiarsku* (1991, No. 16564/90).
- Rozhodnutie Európskej komisie pre ľudské práva vo veci *X. proti Rakúsku* (1974, No. 5777/72).

Internetové zdroje

- 2018 Year in Review. [online] [cit. 03.02.2020] Dostupné na: <https://www.pornhub.com/insights/2018-year-in-review>
- BROWN, D. How Big is the Porn Industry? [online] [cit. 03.02.2020] Dostupné na: https://medium.com/@Strange_bt_True/how-big-is-the-porn-industry-fbc1ac78091b
- GORŠKOVA, O. Prjanišnikov obidelsja na spikera. [online] [cit. 30.01.2020] Dostupné na: <http://smena.ru/news/2003/07/15/154/>
- KAMVAR, M. – SHUMMET, B. A Large Scale Study of Wireless Search Behavior: Google Mobile Search. [pdf] [cit. 01.02.2020] Dostupné na: http://www1.cs.columbia.edu/~mkamvar/publications/CHI_06.pdf
- KOPE, D. Nearly 80% of porn is now watched on mobile. [online] [cit. 03.02.2020] Dostupné na: <https://qz.com/1772071/nearly-80-percent-of-internet-porn-is-now-watched-on-mobile/>
- The 2019 Year in Review. [online] [cit. 03.02.2020] Dostupné na: <https://www.pornhub.com/insights/2019-year-in-review#2019>

Internetové stránky

- <https://www.similarweb.com/>

Summary: Pornography in the light of decision-making process of The European Court of Human Rights

The European Court of Human Rights has dealt with the issue of pornography for almost forty-five years. The author aims on several most importing decisions regarding pornography throughout this period. Since the decision in *Handyside v. the United Kingdom* (1976) the ruling of the European Court of Human Rights has shown some coherency. Autor aims on the central principles of this decision a describe their later development in other cases such as *Müller and Others v. Switzerland* (1988), *Wingrove v. the United Kingdom* (1996), *Hoare v. the United Kingdom* (1997), *Perrin v. the United Kingdom* (2005), etc. The core of author's study is dedicated to the decision in *Pryanishnikov v. Russia* (2019). In this decision the European Court of Human Rights has mentioned straight forward that pornography is justified as freedom of expression under the Convention for the Protection of Human Rights and Fundamental Freedoms. This moment may be crucial according to author. It opens the door to deal with the limits of pornography much more profound. Furthermore, the pornography may have different forms, those change from soft-core pornography to hard-core pornography. That means, is there right to any form of pornography or to certain (nonviolent) form of it. At the end of the study author points out how this could change the decision-making process of the European Court of Human Rights in future cases consisting pornography.

JUDr. Dominik Šoltys, PhD.

Univerzita Pavla Jozefa Šafárika v Košiciach
Právnická fakulta, Ústav teórie práva Gustáva Radbrucha
Kováčska 26,
040 75 Košice
e-mail: dominik.soltys@upjs.sk